

Levekår i Sarpsborg 2022/2024

Geografisk fordeling

- et grunnlag for arbeid med sosial bærekraft

Sammendrag

Levekårskartleggingen (LKK) har til hensikt å identifisere ulikheter i levekår i og mellom de 36 levekårssonene i Sarpsborg kommune. LKK 2022/2024 skal fungere som et grunnlag for prioritering av tiltak og samordning av ressurser for å bedre levekår og redusere ulikhet i fremtiden og må sees i sammenheng med folkehelseoversikten og kunnskapsgrunnlaget for planstrategien.

Det er Statistisk sentralbyrå (SSB) som leverer statistikken for de ulike indikatorene som levekårskrapporten bygger på. Kartleggingen gjennomføres hvert 4. år med statistikk fra 2 år tilbake i tid. Sarpsborg har tidligere utarbeidet LKK i 2012/2014 og 2018/2020. Dette er altså den tredje LKK i kommunen. Indikatorene sammenliknes over tid, og brukes til å si noe om trender på:

- Demografi
- Utdanning
- Økonomi
- Sysselsetting
- Sosiale forhold

Trend-analyse

LKK 2022/2024 viser tydelige forskjeller mellom de 36 levekårssonene i Sarpsborg kommune. Dersom en sone scorer dårlig på en indikator, er det stor sannsynlighet for at samme sone scorer dårlig også på de øvrige indikatorene. Sammenligning av årets kartlegging med tidligere kartlegginger, viser at det fortsatt er flere av de samme sonene i Sarpsborg som har størst levekårsutfordringer. Sammenligningen viser også at det innenfor de aller fleste indikatorene ikke har skjedd en forbedring. Tvert imot ser vi stort sett en negativ utvikling, og at det nå er enda flere som faller innenfor de ulike kategoriene. Kartleggingen viser også at det er blitt større forskjeller mellom de ulike sonene enn tidligere.

Innhold

Sammendrag	2
Trend-analyse	2
1 INNLEDNING.....	5
1.1 Formålet med levekårskartleggingen.....	5
1.2 Historikk	5
1.3 Veien videre	6
2 METODE.....	7
2.1 Hva er levekår og hvordan kan det måles?	7
2.3 Soneinndeling	8
2.4 Levekårskart	9
3 BEFOLKNINGSSAMMENSETNING	10
3.1 Barneandel	12
3.2 Eldreandel	14
3.3 Innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn.....	15
4 FLYTTING	18
4.1 Utflytting.....	18
4.2 Barneutflyttinger 0-5 år	20
5 UTDANNINGSNIVÅ	23
5.1 Lavt utdanningsnivå 30-39 år.....	23
5.2 Høyt utdanningsnivå, 30-39 år	24
5.3 Ikke oppnådd kompetanse i løpet av 5 år, 21-29 år	26
6 ØKONOMI	28
6.1 Medianinntekt etter skatt	28
6.2 Personer i lavinntektshusholdninger, EU-60.....	29
6.3 Barn i lavinntektshusholdninger, EU-60	31
7 SOSIALE OG HELSEMESSIGE FORHOLD	34
7.1 Registrert arbeidsledighet, 15-75 år	34
7.2 Registrert ungdomsledighet, 15-29 år.....	36
7.3 Mottakere av AAP, 18-66 år	38
7.4 Sosialhjelpsmottakere, 16+ år	40
7.5 Unge uførepensjonister, 18-44 år	41

7.6 Barn med barnevernstiltak	42
8 BOFORHOLD.....	44
8.1 Boligsammensetning og husholdninger	44
8.2 Leide boliger	45
9 UTVIKLING OG TRENDER	48
9.1 Samleindeks	48
9.2 Utviklingen fra 2018 til 2022.....	49
9.3 Spredning i kommunen – sosiale ulikheter i helse	50
10 ØSTRE BYDEL	51
10.1 Fram-Grina.....	51
10.2 Gamlebyen	52

1 INNLEDNING

1.1 Formålet med levekårskartleggingen

Formålet med levekårskartleggingen er å avdekke ulikheter i levekår mellom de forskjellige geografiske områdene i kommunen vår. Regelmessige kartlegginger gir oversikt over utviklingen over tid og viser om ulikhetene vedvarer, endres eller forsterkes. Resultatene skal brukes som grunnlag for å prioritere og samordne tiltak og ressurser som bedrer levekår og reduserer ulikhet.

I nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging 2023-2027 legges det vekt på at kommunene skal fremme sosial bærekraft og bidra til utviklingen av trygge og inkluderende lokalsamfunn, og et bærekraftig velferdssamfunn. Kommunene forventes å integrere FNs bærekraftsmål (FN17), med særlig vekt på tiltak som fremmer god helse, reduserer ulikhet og styrker lokalsamfunn. Videre understrekes viktigheten av å følge opp den nyreviderte folkehelseloven fra 2025, der planlegging, tverrsektorielt samarbeid og systematisk folkehelsearbeid skal sikre gode og likeverdige levekår for kommunens innbyggere.

I forbindelse med Sarpsborg kommunes planstrategi, som ble vedtatt høsten 2024, ble det utarbeidet et kunnskapsgrunnlag som viser situasjon og utviklingstrekk i Sarpsborg. På grunn av ressursmangel, ble ikke denne levekårskartleggingen, basert på 2022-tall, produsert i forkant av utarbeidelsen av kunnskapsgrunnlaget. Levekårskartleggingen skal ses i sammenheng med kunnskapsgrunnlaget. I rapporten legges nyere lokal statistikk om et bredt utvalg av levekårsindikatorer fram og det gjøres sammenligninger med tidligere rapporter.

Sarpsborgs samfunnsplan 2018-2030 vektlegger sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft, med fokus på det gode hjemstedet, fremtidens jobber og opplevelser for livet. Levekårskartleggingen bidrar til å belyse den sosiale bærekraft-dimensjonen.

1.2 Historikk

Sarpsborg kommune kartla for første gang levekårene på områdenivå basert på data fra 2012. Kartleggingen viste allerede da at det i noen geografiske områder var en stor andel av innbyggerne som hadde dårlige levekår.

I 2014 deltok kommunen i SSBs utvikling av et standardisert indikatorsett for levekår, som forenkler sammenligninger mellom egne levekårssoner og mellom kommuner. Den forrige levekårskartleggingen i Sarpsborg kommune ble utført i 2020 og var basert på 2018-tall.

1.3 Veien videre

Sarpsborg kommune har mange styrings- og oversiktsdokumenter og planstrategien fastsetter hvilke som skal revideres eller utarbeides i den kommende fireårsperioden. Levekårskartleggingen 2022/2024 bidrar med fersk statistikk, slik at politikere og administrasjon har et bedre beslutnings- og prioriteringsgrunnlag framover. For å se på trender og utvikling, er målet at det gjennomføres levekårskartlegginger hvert fjerde år i Sarpsborg.

Med bakgrunn i den statlig finansierte områdesatsningen i Østre bydel, ser LKK 2022/2024 på status og utvikling i Østre bydel spesifikt. Dette gir viktig innsikt og oversikt om status i Østre bydel før områdesatsningen startet opp. Østre bydel består av de to levekårssonene Fram-Grina og Gamlebyen.

2 METODE

2.1 Hva er levekår og hvordan kan det måles?

I Stortingsmelding nr. 31 (2006-2007) står følgende: «Levekår handler om de ressurser den enkelte disponerer, og hvilke muligheter folk har til å dra nytte av ressursene og til å skape gode liv for seg og sine. Levekår handler også om hvordan folk opplever at de har det, hvilken livskvalitet de har og hvor tilfreds og lykkelige de er.» En objektiv og entydig metode som kan bestemme hva som er gode og dårlige levekår finnes ikke. Det er allikevel enighet rundt hvilke indikatorer som bør måles for å undersøke befolkningens levekår. SSB har konstruert en indeks for levekårsproblemer og offentliggjør resultater av levekårsmålinger. Selv om statistikken gir oss en oversikt over ulike indikatorer i et område, bør man være forsiktig med å beskrive levekår i et geografisk område kun gjennom ett enkelt tall. Det er mange viktige sider ved levekår som ikke inngår her, slik som for eksempel naturmiljø, trafikk, forurensning, arbeidsmiljø, sosiale relasjoner og tjenestetilbud. Statistikken sier heller ingenting om hvordan folk opplever sin livssituasjon, helse eller sine nærområder.

2.2 Levekårsindikatorer

SSB samler inn og regionaliserer ulike levekårsdata med en forsinkelse i statistikken på ca. 2 år. Det er brukt 19 indikatorer i årets kartlegging:

	Befolkningssammensetning	Kilde
1	Barneandel: bosatte personer mellom 3-12 år i sonen	KOMPAS/SSB
2	Eldreandel	KOMPAS/SSB
3	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	SSB
	Flytting	
4	Utflyttinger: utflytting av personer i løpet av 2022	SSB
5	Barneutflyttinger: utflytting av personer 0-5 år i løpet av 2022	SSB
	Utdanningsnivå	
6	Lav utdanning, 30-39 år	SSB/NUDB
7	Høy utdanning, 30-39 år	SSB/NUDB
8	Ikke oppnådd kompetanse i løpet av 5 år, 21-29 år	SSB/NUDB
	Økonomi	
9	Medianinntekt etter skatt per forbruksenhet, EU-skala	SSB
10	Personer i lavinntekstshusholdninger, EU-60	SSB
11	Barn i lavinntekstshusholdninger, EU-60	SSB
	Sosiale og helsemessige forhold	
12	Registrert arbeidsledighet, 15-75 år	SSB/NAV
13	Registrert ungdomsledighet, 15-29 år	SSB/NAV
14	Mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP), 18-66 år	SSB
15	Sosialhjelpsmottakere, 16+ år	KOSTRA
16	Unge uførepensjonister, 18-44 år	SSB/NAV
17	Barn med barnevernstiltak, 0-17 år	KOSTRA/SSB
	Boforhold	
18	Boligsammensetning	SSB
19	Leide boliger	SSB

Tabell 1. Levekårsindikatorer.

Kartutsnittene i kapitlene viser til levekårsindikatoren verdi og skal visualisere forskjellen mellom de ulike sonene. Den prosentvise fordelingen for verdiene til indikatorene sammensvarer ikke nødvendigvis med tidligere levekårskartlegginger, men gir et tydelig bilde på ulikhetene i Sarpsborg.

En viktig del av kartleggingen er å sammenligne indikatorer med tidligere levekårskartlegginger slik at vi kan se på utviklingen over tid i de ulike områdene. Dette sier noe om hvor vi er på vei.

2.3 Soneinndeling

Sarpsborg er delt opp geografisk i 116 grunnkretser som utgjør det laveste nivået med tilgjengelig levekårsstatistikk. Disse grunnkretsene har deretter blitt gruppert sammen for å lage ulike levekårssoner. Inndelingen av levekårssoner er blitt gjort etter følgende kriterier:

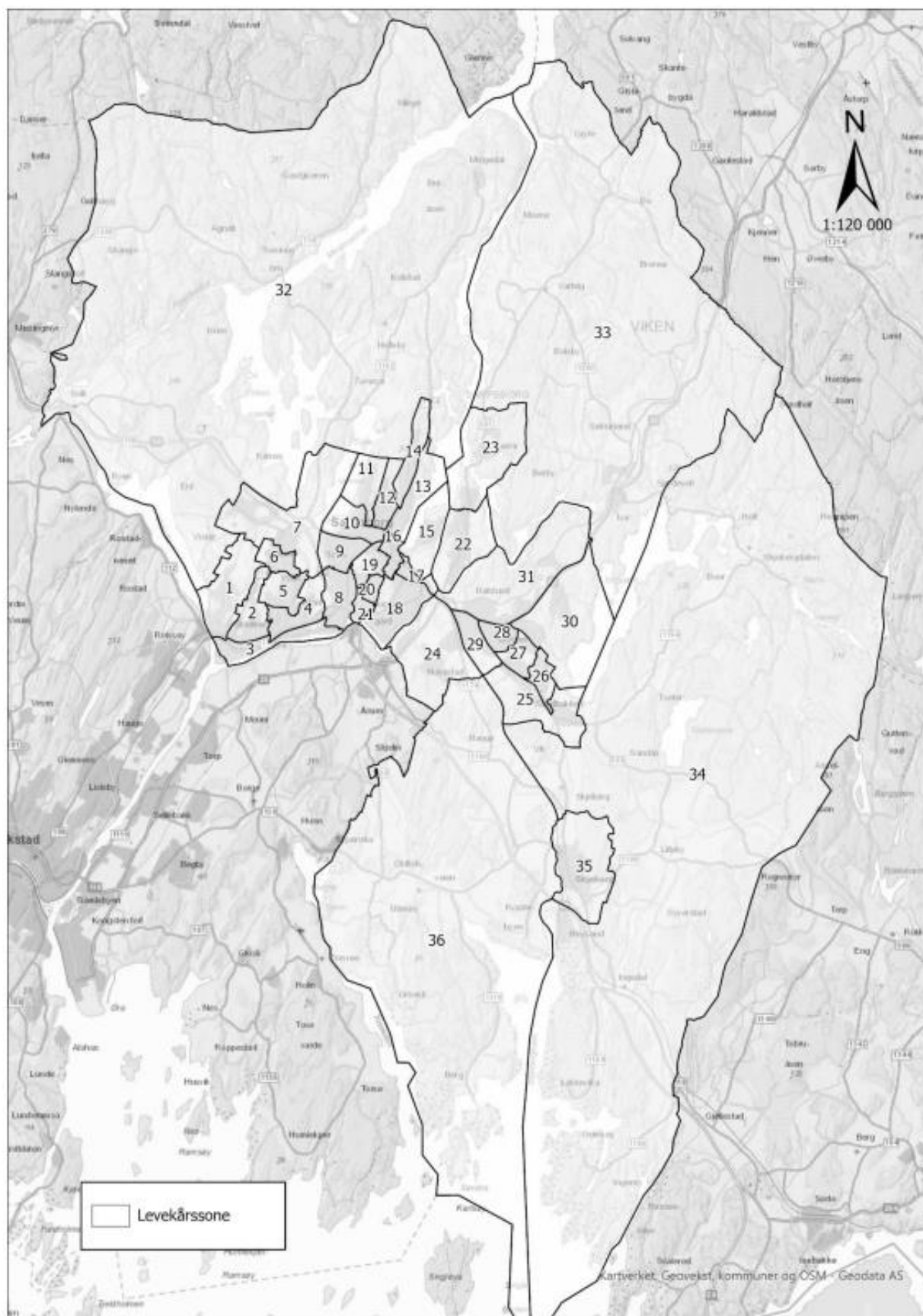
- Små nok til å avdekke levekårsforskjeller
- Store nok til å få fram statistisk holdbare resultater
- Store nok til at personvern hensynet ivaretas
- Mest mulig homogen bebyggelsestype og bomiljø

For å kunne se endringer over tid, er levekårssonene fra den første kartleggingen i 2012 fortsatt de samme. Sarpsborg er delt i 36 levekårssoner:

1: OPSTAD	13: KURLAND ØST	25: KLAVESTADHAUGEN
2: GREÅKERDALEN	14: HAREBAKK - KURLAND NORD	26: NORDLITOPPEN
3: SANDESUND- GREÅKER	15: OPSUND	27: KALA
4: HANNESTAD-YVEN	16: FRITZNERBAKKEN	28: BORGEN ØST
5: YVENLIA - LANGEMYR	17: FRAM-GRINA	29: BORGEN VEST
6: GRÅLUMÅSEN	18: GAMLEBYEN	30: HEVINGEN
7: GRÅLUM- BJØRNSTAD	19: GROTTØD-ENENDA	31: NYGÅRD SHAUGEN
8: ALVIM	20: VINGULMORK	32: AGNALT-TRØSKEN
9: BREVIK-NEDRE LANDE	21: SANDESUND- TORSBEKKEN	33: VARTEIG-ISE
10: LANDE	22: HAFSLUNDSØY	34: HØYSAND- SKJEBERGDALLEN
11: BAKKELI	23: HASLE	35: SKJEBERG
12: KURLAND VEST	24: HAFSLUND-BEDE	36: ULLERØY-KVASTEBYEN

Tabell 2. Tabell over levekårssonene.

2.4 Levekårskart

Figur 1. Kart over levekårssonene i Sarpsborg.

3 BEFOLKNINGSSAMMENSETNING

Sarpsborg kommune har hatt befolkningsvekst de siste årene. Siden 2018 har vi blitt ca. 4 500 flere mennesker i Sarpsborg. I mai 2024 bikket Sarpsborg kommune for første gang 60 000 innbyggere. Levekårskartleggingen bygger på data pr 1.1.2023. Vi var da litt over 59 000 innbyggere i Sarpsborg.

Plansone	Folkemengde 31.12 2018	Folkemengde per 31.12 2022	Endring
1: OPSTAD	1 741	1 779	38
2: GREÅKERDALEN	2 477	2 751	274
3: SANDESUND-GREÅKER	1 161	1 239	78
4: HANNESTAD-YVEN	1 645	1 769	124
5: YVENLIA - LANGEMYR	1 813	1 888	75
6: GRÅLUMÅSEN	1 038	1 062	24
7: GRÅLUM-BJØRNSTAD	1 887	2 382	495
8: ALVIM	2 172	2 177	5
9: BREVIK-NEDRE LANDE	1 844	1 911	67
10: LANDE	1 899	2 028	129
11: BAKKELI	1 149	1 179	30
12: KURLAND VEST	1 868	1 830	-38
13: KURLAND ØST	1 132	1 154	22
14: HAREBAKK - KURLAND NORD	1 151	1 111	-40
15: OPSUND	1 035	1 018	-17
16: FRITZNERBAKKEN	2 016	2 283	267
17: FRAM-GRINA	1 454	1 568	114
18: GAMLEBYEN	1 261	1 265	4
19: GROTTØD-ENENDA	1 502	1 557	55
20: VINGULMORK	982	1 156	174
21: SANDESUND-TORSBEKKEN	1 037	1 012	-25
22: HAFSLUNDSØY	1 966	2 291	325
23: HASLE	1 419	1 467	48
24: HAFSLUND-BEDE	1 800	1 865	65
25: KLAVESTADHAUGEN	1 565	1 622	57
26: NORDLITOPPEN	1 333	1 380	47
27: KALA	1 064	1 147	83
28: BØRGEN ØST	1 166	1 253	87
29: BØRGEN VEST	1 142	1 172	30
30: HEVINGEN	1 866	1 909	43
31: NYGÅRDSDAUGEN	1 986	2 244	258
32: AGNALT-TRØSKEN	1 780	1 757	-23
33: VARTEIG-ISE	1 863	1 886	23
34: HØYSAND-SKJEBERGDALLEN	1 394	1 448	54
35: SKJEBERG	1 448	1 582	134
36: ULLERØY-KVASTEBYEN	1 857	1 839	-18

Tabell 3. Levekårssoner, innbyggertall i hver sone og endring i befolkningstall fra 2018 til 2022.

Som man ser av tabellen, har de aller fleste sonene hatt en økning i antall innbyggere de siste årene. Størst økning i antallet ser vi på Grålum/Bjørnstad og på Hafslundsøy. Der har det vært en økning på henholdsvis 495 og 325 personer i perioden. Størst nedgang i antallet ser vi på Harebakk/Kurland og Kurland Vest som har hatt en nedgang på henholdsvis 40 og 38 personer i perioden 2018-2022.

Figur 2. Prosentvis endring pr levekårsone 2014-2022.

Den prosentvise endringen topper Grålum/Bjørnstad med en økning på nesten 5%. Nederst finner vi Harebakk-Kurland Nord med en nedgang på tilnærmet 1%.

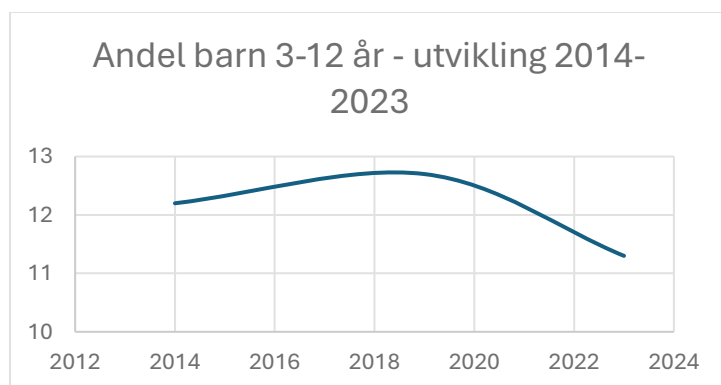
3.1 Barneandel

Barneandel er en indikasjon på hvor variert befolkningssammensetningen er i sonene og viser andelen barn som er bosatt i de ulike områdene. Barneandelen i et område kan si noe om attraktivitet for barnefamilier, behovet for investeringer i sosial infrastruktur, samt kapasiteten til skole og barnehager innenfor området og i nærliggende områder. En høy andel eldre sammen med en lav barneandel i boligområder utenfor sentrum kan også tyde på at et generasjonsskifte vil komme. Oppvekstforholdene i et område påvirker innbyggernes framtidige levekår, trivsel og helse.

I 2014 var barneandelen 0-15 år for kommunen som helhet 18,5% og i 2019 var barneandelen 0-15 år 19,3%. I 2022 var barneandelen 0-15 år 18%. Vi ser dermed en nedgang i andelen barn mellom 0 og 15 år i kommunen de siste årene sammenlignet med øvrig befolkning. En viktig presisering er at det allikevel har vært en økning i antallet barn 0-15 år i kommunen de siste årene, men at befolkningsveksten i øvrige aldersgrupper har vært større.

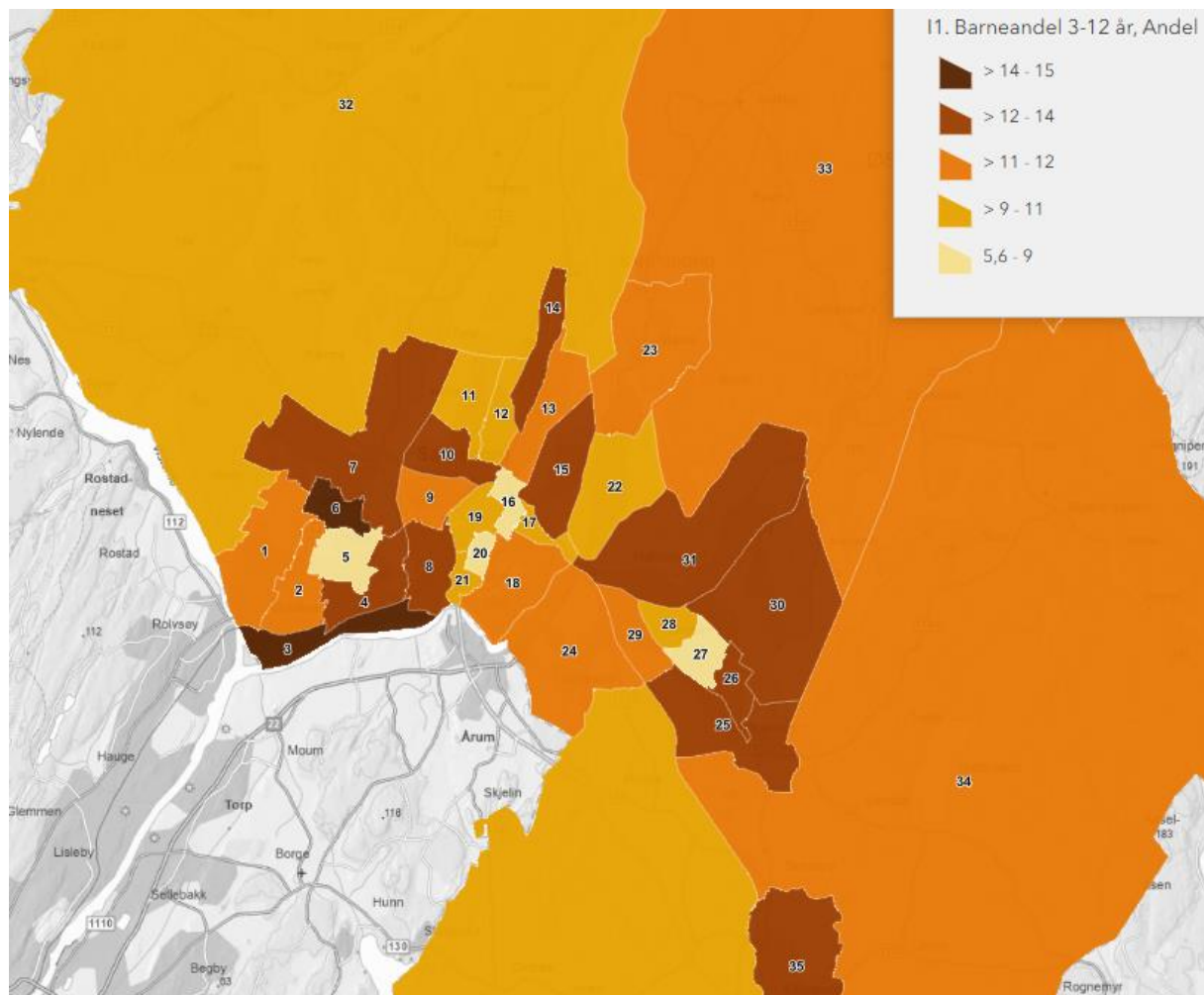
Figur 3. Utvikling i antall barn 0-15 år, 2014-2024.

I 2014 bodde det totalt 6 536 barn i aldersgruppen 3-12 år i Sarpsborg, noe som utgjorde 12,2 % av befolkningen. I 2019 var antallet 7 178, og andelen var da 12,7 %. I tiden fram til 2023 har det skjedd en nedgang i andel barn 3-12 år i Sarpsborg. Pr. 1.1.2023 var antallet barn mellom 3-12 år i Sarpsborg 6 633, noe som utgjorde en andel på 11,3 %.

Figur 4: Barneandel 3-12 år i prosent.

Kartet under viser andel barn i alderen 3-12 år av folketallet i hver sone.

Figur 5. Kart barneandel 3-12 år i prosent.

Områdene med høyest andel barn 3-12 år er Grålumsåsen, Sandesund-Greåker, Opsund, Grålum-Bjørnstad og Harebakk-Kurland nord. Den laveste barneandelen hadde Vingulmork, Fritznerbakken, og Kala. Det er allikevel ganske liten variasjon mellom de ulike sonene.

Utviklingstrekk

Et stort flertall av levekårssonene har hatt en nedgang i barneandelen 3-12 år siden målingen i 2018. Den største nedgangen i andel barn 3-12 år ser vi i Ullerøy-Kvastebyen som etter en solid oppgang til over 20% i 2018, var tilbake igjen til en barneandel på 10,4% i 2022. Selv om Opsund og Grålum-Bjørnstad fortsatt har en høy andel barn, ser vi også her en liten nedgang siden 2018. Grålumsåsen har siden 2018 holdt seg stabil som sonen med høyest barneandel i Sarpsborg. På Kurland Øst har andelen økt mest fra 9,7% i 2018 til 12% i 2022.

I Fram-Grina har det vært en jevn stigning i andelen barn 3-12 år siden 2014. Den årlige veksten har vært på ca. 0,2%. Pr 01.01.2023 bodde det 155 barn i denne sonen som gir en barneandel på 9,9%.

3.2 Eldreandel

Eldrebeølgen er et kjent begrep som brukes for å beskrive en bølge av alderspensjonister, forårsaket av stadig høyere levealder i befolkningen. En aldrende befolkning medfører endringer i samfunnet, blant annet for hvordan kommunen bør organisere seg og hvordan nærområder bør planlegges. Satsinger og tiltak som bidrar til at eldre bor hjemme, holder seg friske og er selvhjulpne lenger, blir viktige for å redusere presset på helse- og omsorgstjenestene. Forebygging gjennom hele livsløpet er også viktig.

Siden eldre også er en viktig ressurs i Sarpsborg-samfunnet, må målsetningen være å dreie eldrebeølgen over til en eldrekraft. Eldre er ofte aktive bidragsytere i samfunnet, særlig gjennom aktivitet i frivillig sektor og denne innsatsen er svært verdifull.

Aldersgruppen 67 år og eldre utgjorde pr 01.01.2023 17% av befolkningen i Sarpsborg. Dette er en økning på 0,5 prosentpoeng fra 2014. Gruppen 67-79 år økte med 1 293 personer og gruppen 80+ økte med 265 personer i perioden.

Som ses av figuren under, har de aller fleste sonene i Sarpsborg hatt en økning i antallet eldre de siste årene. Flest antall eldre finner vi på Fritznerbakken, der over 700 i alderen 70+ bor, etterfulgt av Kurland Vest og Yvenlia-Langemyr. Størst økning i antall eldre finner vi også på Fritznerbakken. Fra 2018 til 2022 ble det 79 flere eldre i området. I motsatt enda finner vi Klavestadhaugen, der har det vært en nedgang på 22 eldre fra 2018.

Lokalisering av sykehjem og lignende kan ha påvirkning på statistikken.

Utviklingstrekk

Figur 6. Antall 70+ i 2014, 2018, 2022

3.3 Innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn

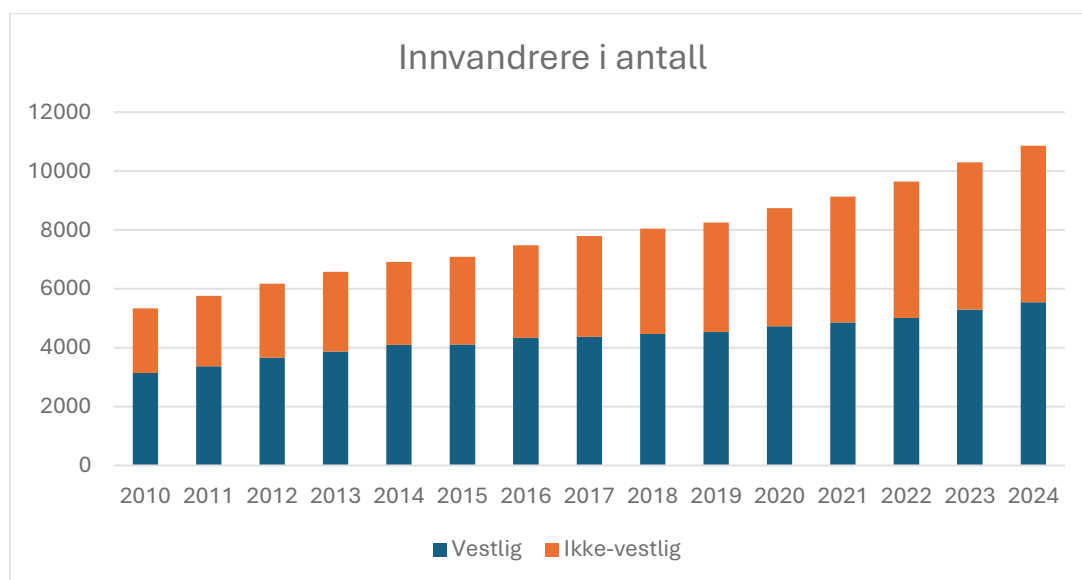
En stor andel av befolkningen i Sarpsborg er innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. I kartlegginger skilles det ofte på innvandrere med vestlig bakgrunn

(europeiske land unntatt Tyrkia, samt Nord-Amerika), og ikke-vestlige innvandrere. Den siste gruppen omfatter personer fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Oseania.

Utviklingstrekk

Generelt i befolkningen har andelen innvandrere som ikke er født i Norge økt jevnt over tid, i Sarpsborg fra 5% i 2002 til 18,2% i 2024. Det er innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn som har økt mest.

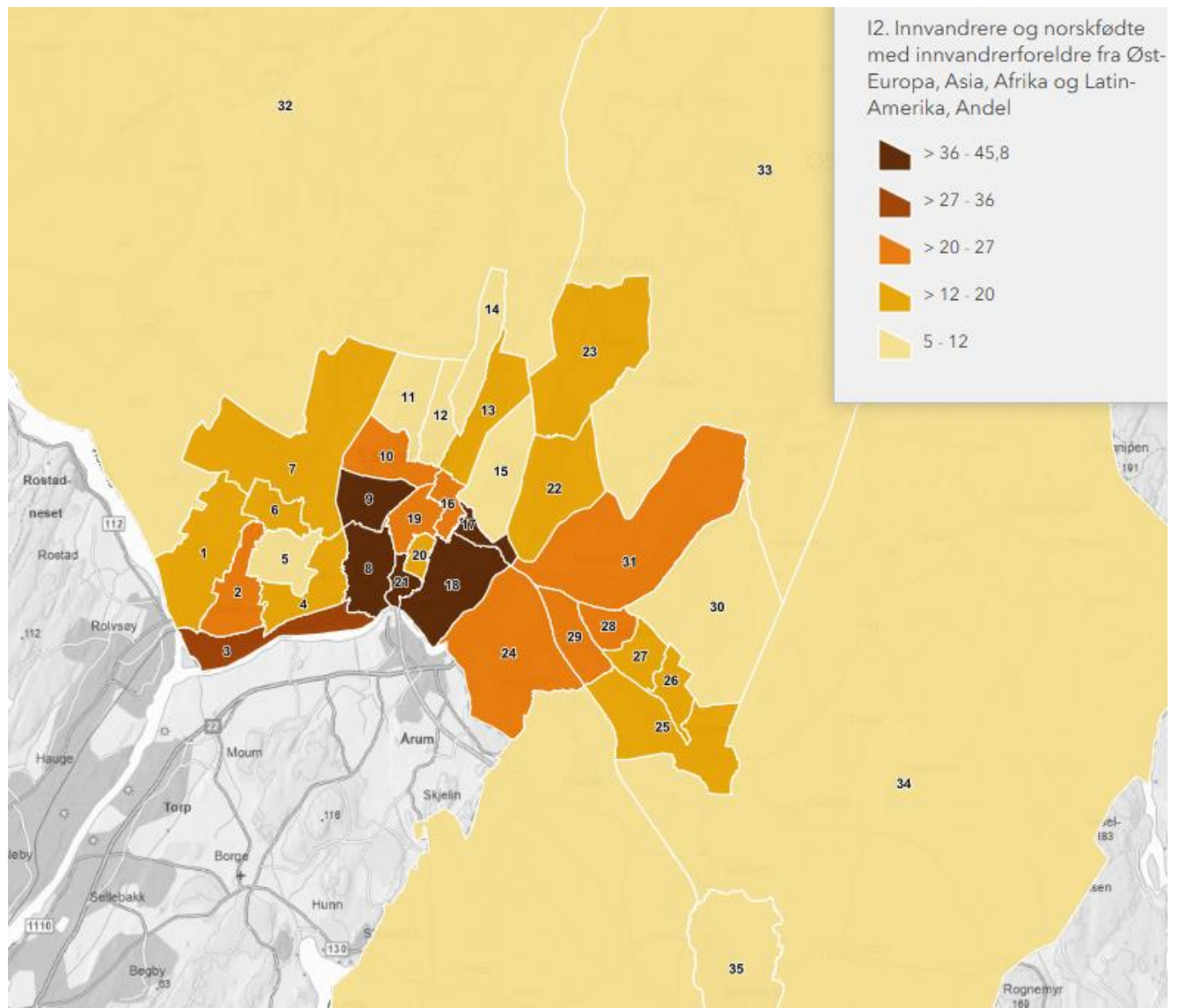
Figur 7. Utvikling andel ikke norsk-fødte innvandrere i Sarpsborg kommune.

Figur 8. Utvikling antall vestlige og ikke-vestlige innvandrere i Sarpsborg.

I 2020 var andelen innvandrere i Sarpsborg (innvandrere og norskfødte med innvanderforeldre) 20,4% og i 2022 var andelen 22,3%. Pr januar 2024 utgjorde innvandrere 24% av befolkningen i Sarpsborg. Vi ser dermed en jevn økning av andelen innvandrere i Sarpsborg de siste årene.

Som kartet under viser, ser vi at områdene i Sarpsborg med størst andel innvandrere er Fram-Grina, Alvim, Sandesundveien-Torsbekken, Brevik-Nedre Lande og Gamlebyen. I alle disse områdene ligger innvandrерandelen på over 40%. Områdene med færrest innvandrere er Ullerøy-Kvastebyen, Høysand-Skjebergdalen og Harebakk-Kurland Nord. Her er innvandrерandelen under 7%.

Figur 9. Kart over andel innvandrere og norskfødte med innvandrерforeldre som bor i ulike soner i Sarpsborg.

Når man ser på utviklingen over tid, er det fortsatt sentrumsområdene som preges av flest ikke-vestlige innvandrere. Det er også fortsatt de samme områdene som har lave andeler innvandrere. I flere av områdene, blant annet Fram-Grina og Alvim, har andelen innvandrere økt siden LKK i 2018.

4 FLYTTING

Flytting har mange sammensatte og ulike årsaker. Rapporter fra SSB¹ viser til at nordmenn på landsbasis ofte flytter tilbake til kommunen de vokste opp i når de er i 40-årene. Dette gjelder i større grad for menn fremfor kvinner. En annen utvikling man ser over tid er at et større antall unge flytter til storbyer. Utdanning, jobb, boligkarriere, endring av familiesituasjon, stedstilhørighet, identitet, stedskvaliteter og økonomiske forhold er faktorer som kan påvirke hvorfor noen velger å flytte.

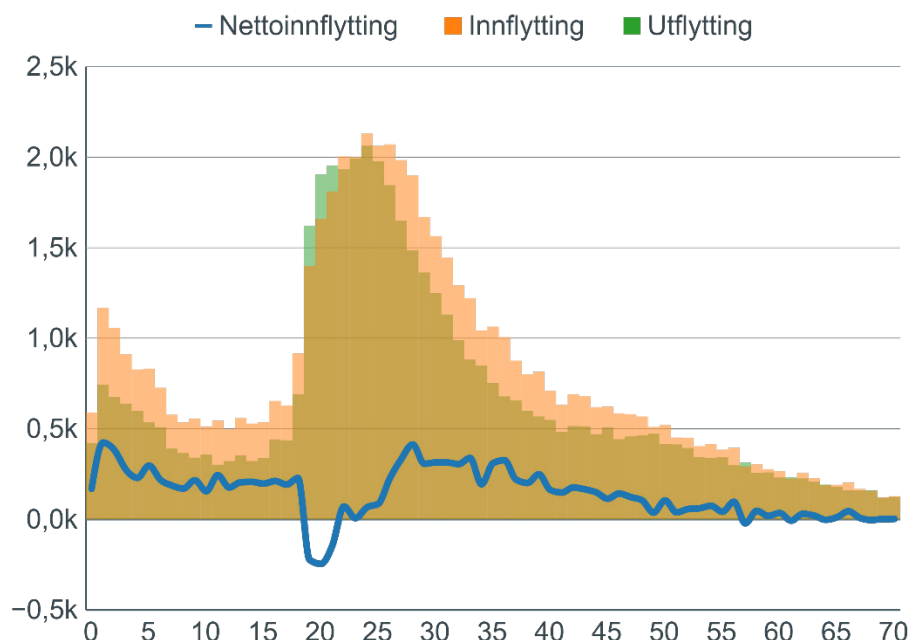
4.1 Utflytting

Det er mange i Sarpsborg som skifter bostedsadresse hvert år. Disse kan deles opp i:

- Eksterne flyttinger – personer som flytter ut av kommunen,
- Interne flyttinger – personer som skifter bostedsadresse internt i kommunen.

I Sarpsborg ser vi at mange flytter ut av kommunen i løpet av 3. kvartal hvert år. Dette henger særlig sammen med at flere unge flytter på grunn av utdanningsløp og lignende.

Kommunen har i flere år hatt større innflytting enn utflytting totalt sett. I 2023 hadde Sarpsborg en nettoinnflytting tilsvarende 1,2 % av folketallet.² Ser vi på de innenlandske flyttetallene, kan vi se at Sarpsborg taper unge i alderen fra 20 til 25 år, men vinner innbyggere i de andre aldersgruppene. Nettoinnvandringen har virket foryngende i det at det er størst nettoinnvandring for personer mellom 25 og 40, i tillegg til barn. Sarpsborg har i midlertidig en netto utvandring for personer over 55.

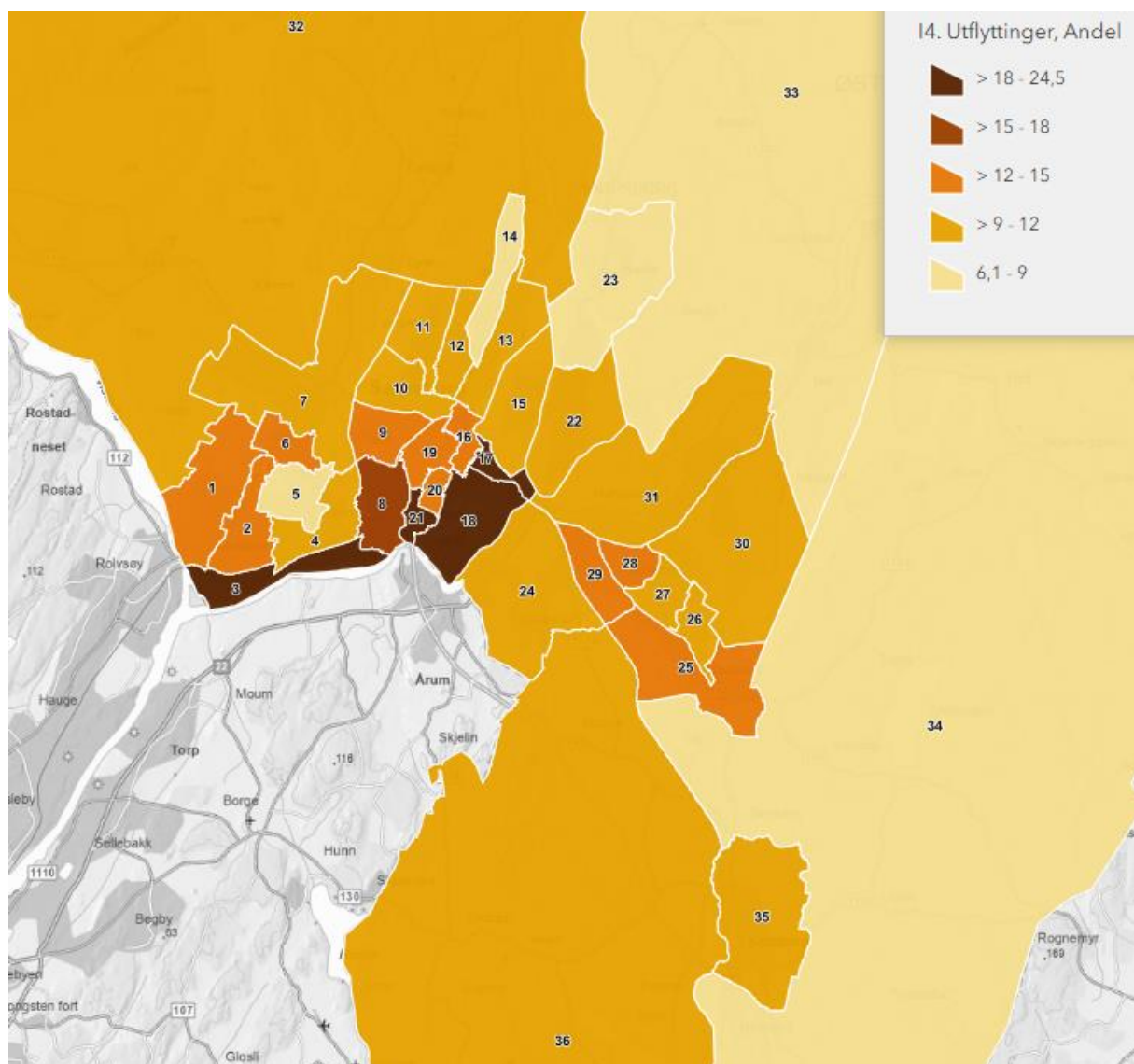
Figur 10. Flytting fordelt på alder. Kilde Regional analyse/Telemarksforskning.

¹ Bofaste og flyttere. En kohortanalyse av ungdomskull fra de var 15 til 35 år

² Regional analyse

På sonenivå regnes utflytting som flytting for en person fra én sone til en annen sone i samme kommune, flyttinger til andre kommuner, og til utlandet. Flyttinger innenfor samme sone er utelatt. Dersom en person flytter flere ganger i det samme kalenderåret, teller hver gang som en ny flytting. Selv om det kan være mange ulike grunner til at noen flytter fra et område, kan statistikken allikevel si noe om et områdes stabilitet og attraktivitet. For de enkelte nærmiljøene kan en høy utflyttingsrate gjøre det vanskeligere å bygge trygge og stabile relasjoner.

I Sarpsborg ser vi at flest flytter fra sentrumsområdene Fram-Grina, Sandesund-Torsbekken og Gamlebyen. Her var det i snitt 22,6% utflyttinger. Områdene med færrest utflyttere og dermed mest stabil befolkningsmasse er Høysand-Skjebergdalen, Harebakk-Kurland Nord og Varteig-Ise. Her ligger andel utflyttinger rundt 6 %.

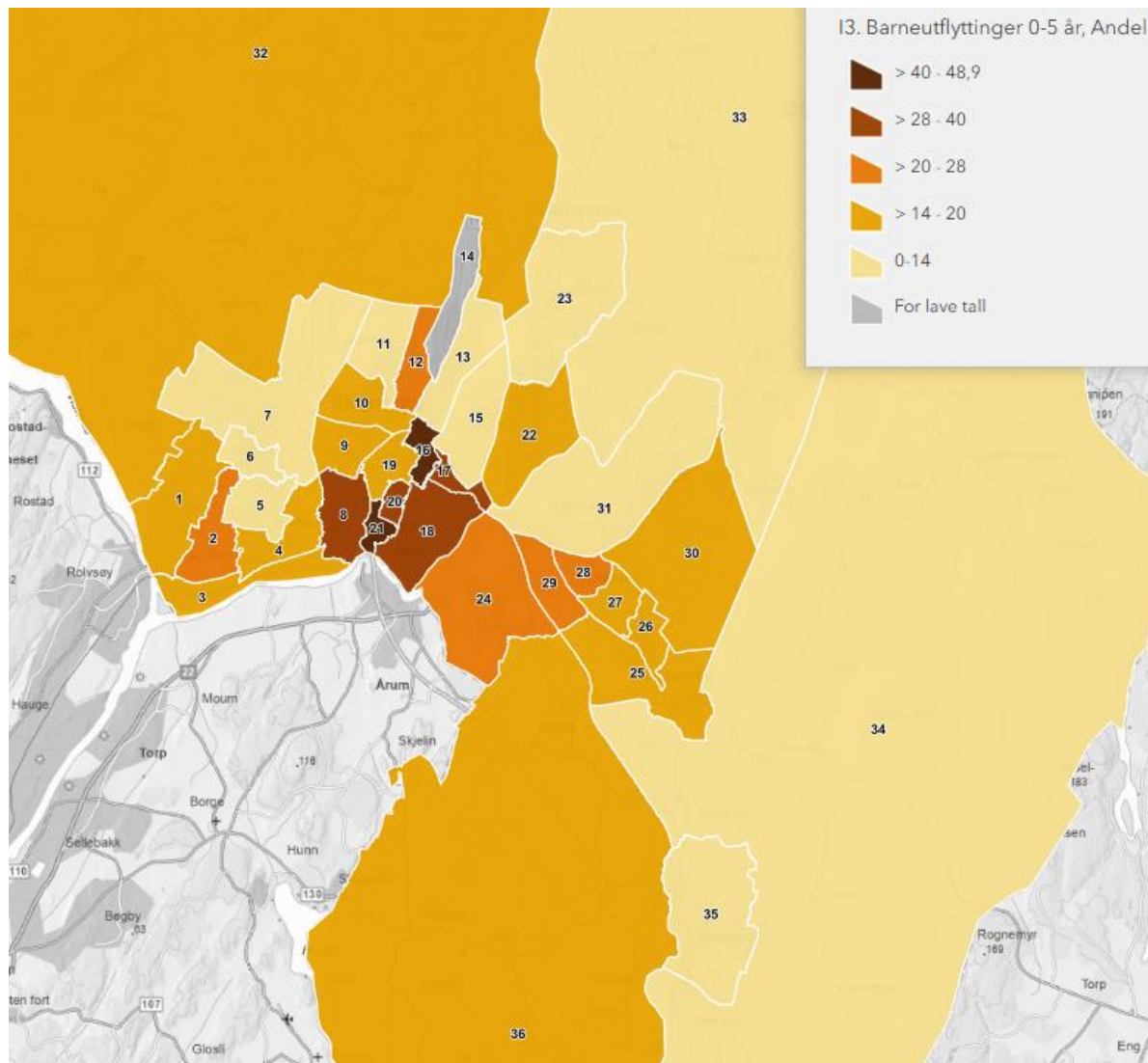
Figur 10. Utflyttinger.

Figur 11. Andel utflyttinger pr sone.

4.2 Barneutflyttinger 0-5 år

Statistikken viser utflytting av personer 0-5 år i løpet av 2022 delt på middelfolkemengden 0-5 år 2022. Flyttinger på sonenivå omfatter flytting for en person, fra en sone til en annen sone i samme kommune, flyttinger til andre kommuner, og til utlandet. Siden indikatoren også omfatter flytting mellom soner i kommunen, samsvarer ikke tallene nødvendigvis med publisert statistikk.

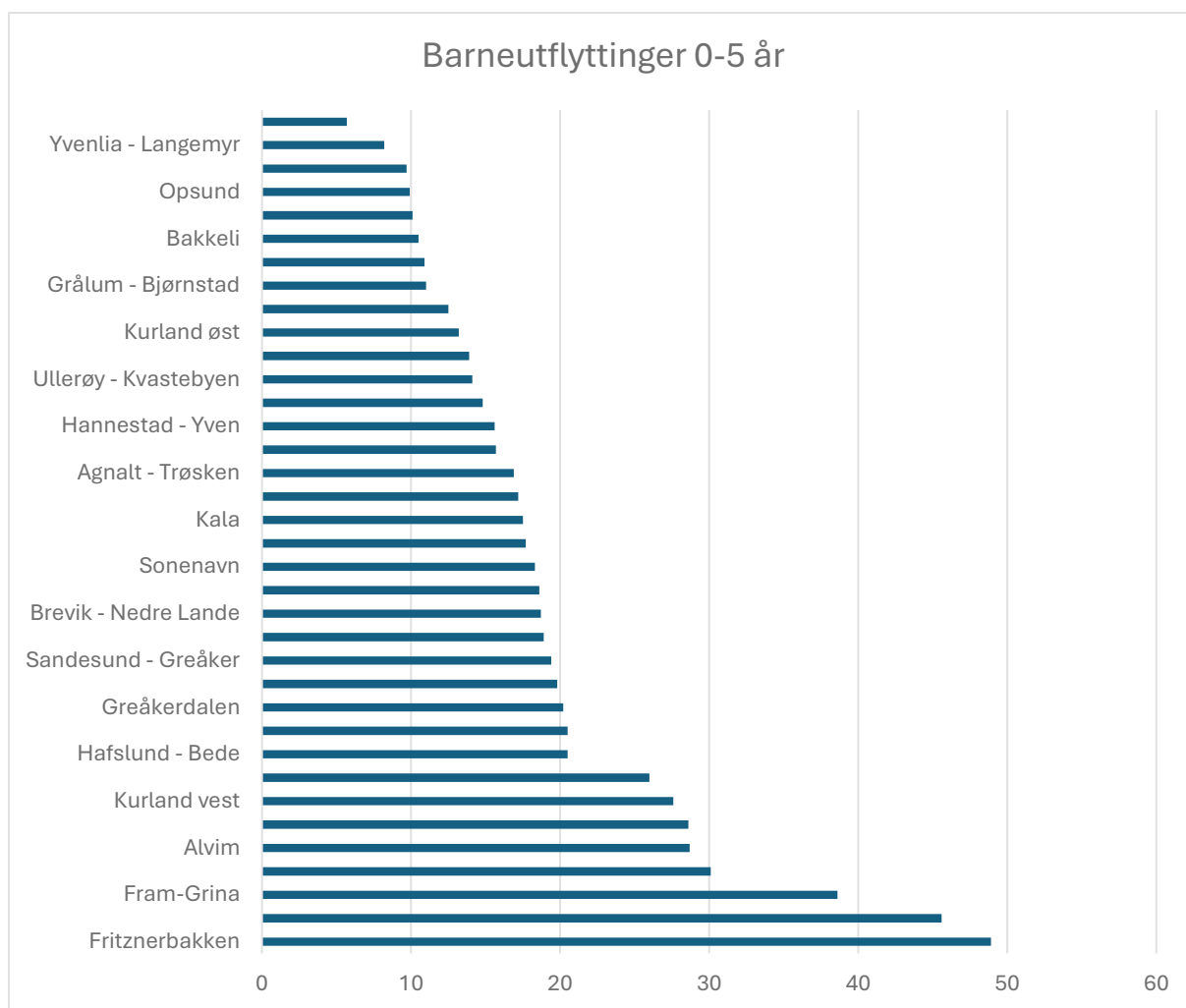
Mange unge familier som vil flytte ønsker å gjøre dette før barna når skolealder. Andelen barneutflyttinger kan dermed si noe om et områdes attraktivitet for barnefamilier, samt tilhørende sosial infrastruktur, som blant annet skole- og barnehagekapasitet eller andelen øvrige barnefamilier i området. Tilhørende skolekrets kan også være avgjørende for at noen barnefamilier velger å flytte fra eller til et område. En høy utflyttingsrate kan gjøre det vanskeligere for beboerne å bygge trygge og stabile relasjoner i området.

Figur 12. Barneutflyttinger.

Det er fortsatt sentrumsområdene i Sarpsborg som skiller seg ut når det kommer til andelen utflyttere mellom 0-5 år. Høyest representert er Fritznerbakken og Sandesund-Torsbekken. I snitt er andelen barneutflyttinger 0-5 år i disse områdene over 40%. I 2018/2020 var det sentrumsområdene Fram-Grina og Gamlebyen, tett etterfulgt av Fritznerbakken og Kala som hadde den største andelen utflyttere. Fram-Grina hadde nesten 50% barneutflyttinger i 2018. I 2022 lå andelen i Fram-Grina på 38,6%. Vi ser altså at flere barnefamilier blir boende i Fram-Grina sammenlignet med tidligere.

Lavest andel barneutflyttinger ser vi i områdene Høysand-Skjebergdalen, Yvenlia-Langemyr, Grålumsåsen og Opsund. Her er andelen barneutflyttinger 0-5 år under 10%. Fra Harebakk-Kurland Nord var det ingen barn 0-5 år som flyttet ut i perioden. Snittet i kommunen ligger på 18,3%.

Figur 13: Barneutflyttinger 0-5 år pr sone.

5 UTDANNINGSNIVÅ

Befolkningens utdanningsnivå ses ofte på som svaret på mange av samfunnsutfordringene vi står ovenfor. Det er en sterk sammenheng mellom utdanningsnivå, økonomi, levekår og helse.³ Utdanning påvirker helse og livskvalitet direkte, i tillegg til at det legger grunnlag for en rekke levekårsfaktorer.

For å få en sikker jobb og stabil inntekt, god livskvalitet og god helse, må flere fullføre videregående utdanning. Ungdom med lav utdanning er oftere arbeidsledige og utsatt for varig lavlønn. Med lavlønn menes lønn som er spesielt lav i forhold til gjennomsnittslønnen i en næring eller gjennomsnittet for alle lønnstakere.⁴

Unge enslige menn og unge enslige mødre er overrepresentert som sosialhjelpsmottakere. Fellesnevneren blant disse er ofte lav utdanning. Unge med lav utdanning er også overrepresenterte når det gjelder sykdomsrelaterte trygdeordninger. Både for landets og Sarpsborgs fremtidige utvikling er det vesentlig å få opp befolkningsandelen med høyere utdanning.

5.1 Lavt utdanningsnivå 30-39 år

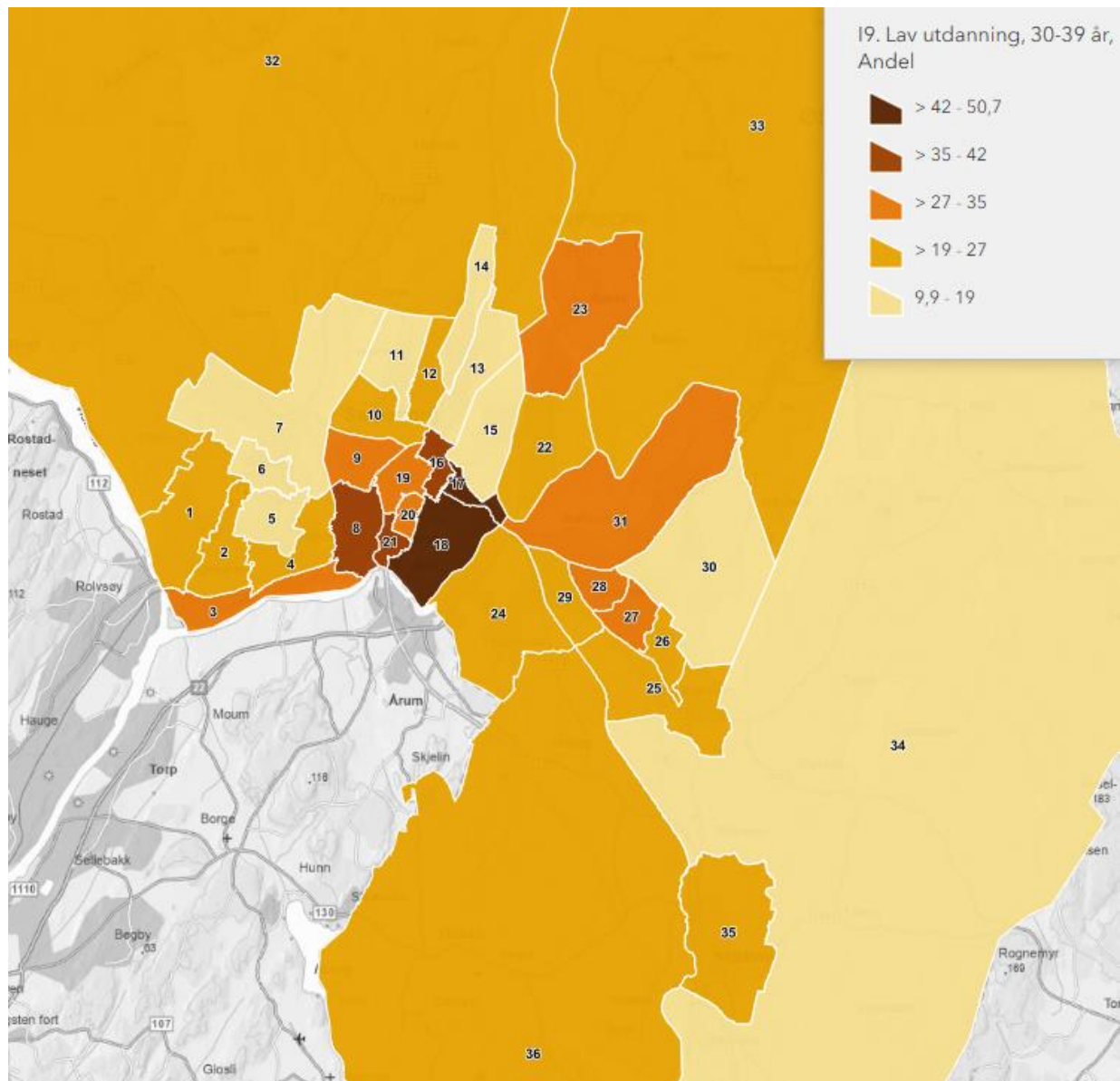
Statistikken omfatter bosatte personer i Sarpsborg mellom 30-39 år per 01.01.2023 og deres oppgitte utdanningsnivå. Aldersgruppen 30-39 år er valgt fordi det er en viktig aldersgruppe da en stor del er foreldre til små barn og fordi et kortere aldersspenn gir muligheter til å se endringer raskere. Kartet under viser andelen personer 30-39 som har grunnskole (barne- og ungdomsskole) som høyest fullførte utdanning fordelt på de ulike levekårssonene. Selv om mange klarer seg bra og kan ha gode levekår til tross for lavt utdanningsnivå, ser vi en sterk kobling mellom utdanningsnivå og øvrige levekårsindikatorer.

I kommunen som helhet var andelen personer i alderen 30-39 år med grunnskole som høyeste fullførte utdanning, og som dermed betegnes som personer med lavt utdanningsnivå, 25,7%. Dette er 0,3 prosentpoeng færre enn i 2018, noe som viser til en liten forbedring for kommunen som helhet. Allikevel, i Sarpsborg er det fortsatt 1 av 4 som kun har fullført grunnskolen.

Gjennomsnittet av personer på landsbasis med lavt utdanningsnivå er 18,8%. Vi ser altså at utdanningsnivået i Sarpsborg er betydelig lavere enn i landet for øvrig. Vi ser også at utviklingen i landet har vært bedre enn i Sarpsborg. Siden kartleggingen i 2018 har det på landsbasis vært en reduksjon i andelen med lavt utdanningsnivå fra 19,7-18,8%.

³ [Sosiale helseforskjeller - FHI](#)

⁴ [ny-lo-lavlonnsutredningen-2021-a4-skjerm.pdf](#).

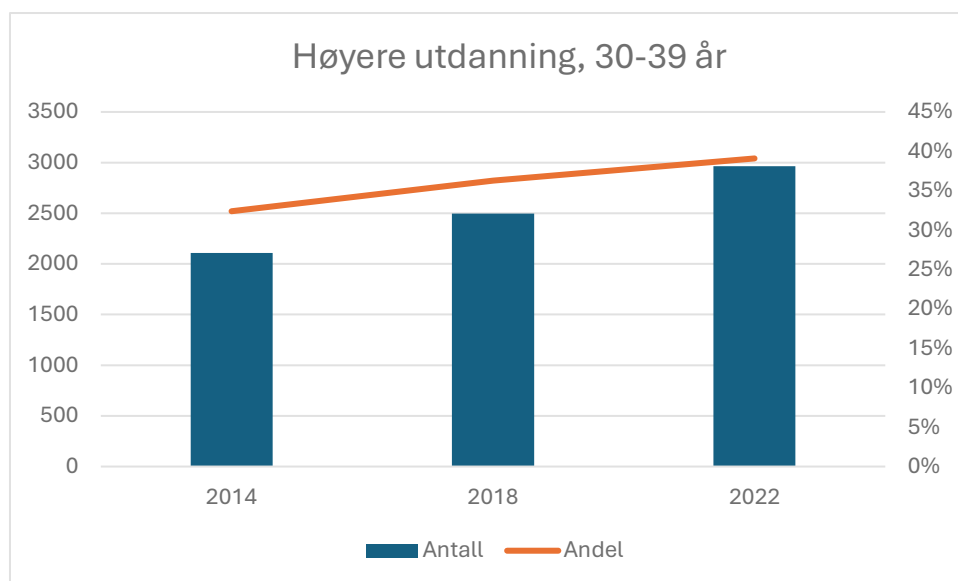

Figur 14. Andel innbyggere med grunnskole som høyeste utdanning.

Av kartet ser vi at også denne statistikken fordeler seg svært ujevnt i kommunen. I Fram-Grina og Gamlebyen var andelen med lav utdanning 50%. For Alvim, Fritznerbakken og Sandesund-Torsbekken var andelen av befolkningen med lav utdanning mellom 35 og 40%. Vi ser at det fortsatt er de samme områdene som i kartleggingene i 2014 og 2018, som har høyest andel befolkning med lav utdanning.

5.2 Høyt utdanningsnivå, 30-39 år

Pr 01.01.2023 hadde 39,1% av befolkningen i Sarpsborg mellom 30 og 39 år høyere utdanning. I 2018 var tilsvarende andel 36,6% og i 2014 32,4%. Vi ser dermed at det har vært en økning blant de med høyere utdanning i Sarpsborg, både når det gjelder antall og andel av befolkningen.

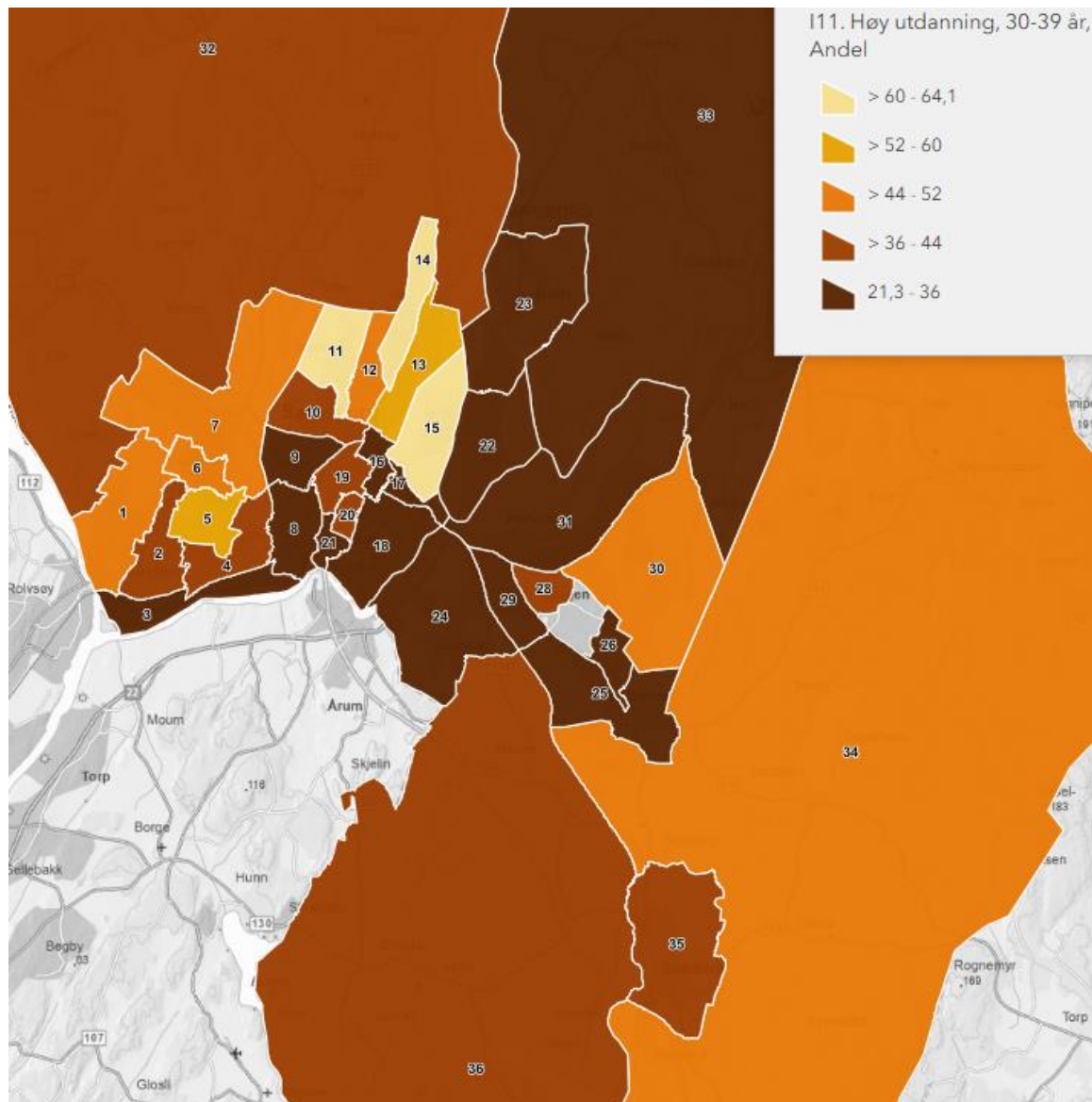

Figur 15. Utvikling høyere utdanning, 30-39 år

Den gode utviklingen i kommunen som helhet kan skyldes flere faktorer. Blant annet kan ferdigstillelse av flere nye boligprosjekter og dermed økt bostedsattraktivitet bidra til flere tilflyttere med høy utdanning. Arbeidsplassvekst, særlig innenfor yrker som etterspør høyere utdanning, kan også tiltrekke seg personer med høyere utdanning. Denne effekten ble særlig tydelig da Sykehuset Østfold flyttet til Kalnes og åpnet i 2015.

Som kartet under viser, finner vi områdene med størst andel av befolkningen med høy utdanning på Bakkeli, Harebakk-Kurland Nord og Opsund. Her hadde over 60% av befolkningen høy utdanning. I tillegg ligger Grålumsåsen, Grålum-Bjørnstad, Hevingen, Kurland øst og Yvenlia-Langemyr alle mellom 50 og 60%.

I den andre enden av skalaen finner vi Gamlebyen, Sandesund-Torsbekken og Fram-Grina, der henholdsvis 21,3, 25,2 og 25,8% av befolkningen mellom 30-39 år hadde høy utdanning. Selv om Fram-Grina fortsatt ligger forholdsvis lavt sammenlignet med øvrige soner, ser vi her en god prosentuell utvikling på 6,2% siden kartleggingen i 2018. Også Harebakk-Kurland og Yvenlia-Langemyr har hatt en sterk utvikling, på henholdsvis 12,6 og 11% de siste fire årene.

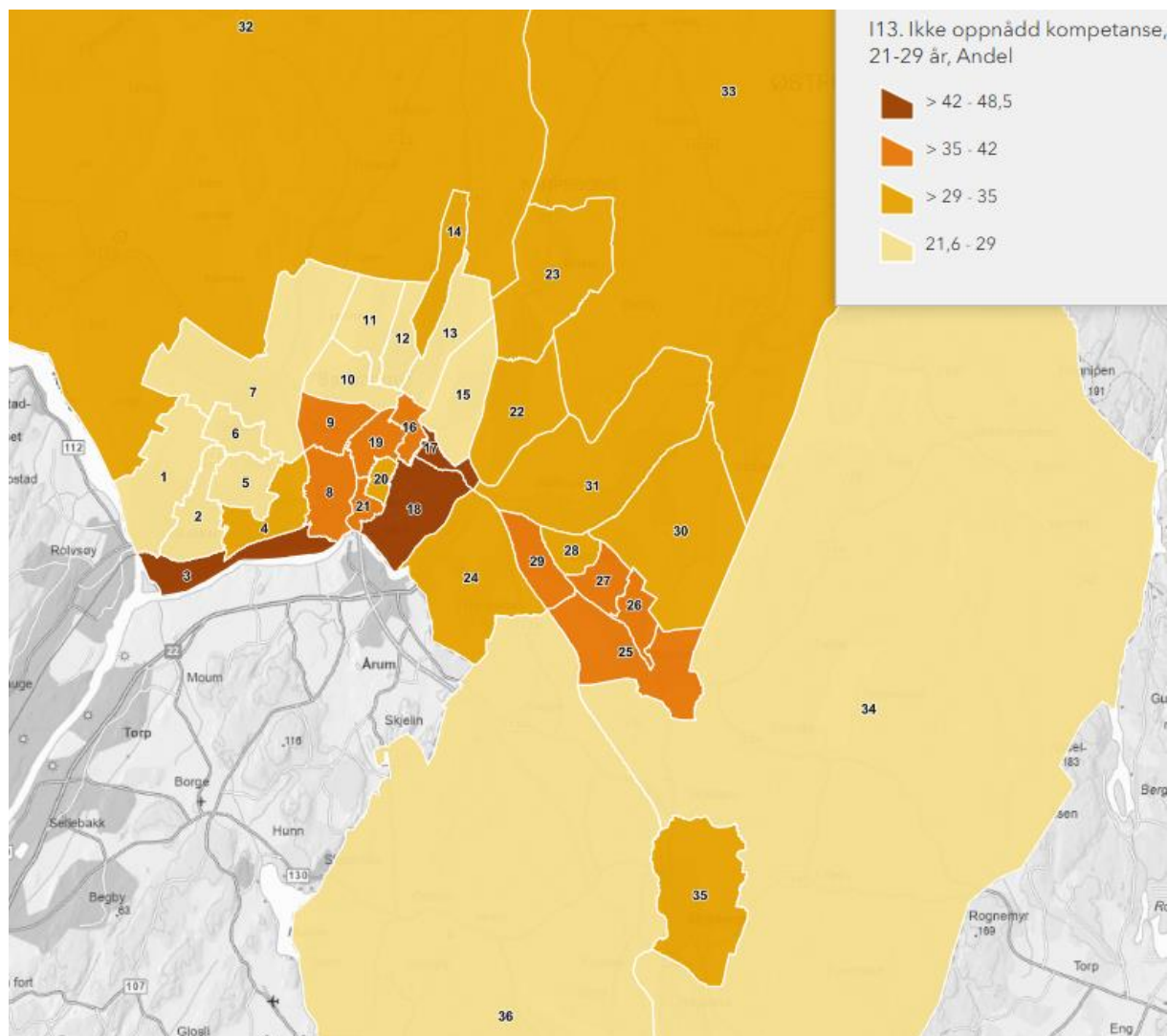
Figur 16. Andel med høyt utdanningsnivå.

5.3 Ikke oppnådd kompetanse i løpet av 5 år, 21-29 år

Statistikken omfatter personer mellom 21-29 år som har startet videregående utdanning, uten å fullføre i løpet av 5 år. I Sarpsborg gjald dette 1 929 personer pr 01.01.2023, en andel på 32,6% av denne befolkningsgruppen. Det er viktig å påpeke at en del av disse fullfører senere. I 2018 var tilsvarende andel 37,5%. Det vil si at det i Sarpsborg har blitt færre mellom 21 og 29 år som ikke fullfører videregående.

Av kartet ser vi at det er områdene Fram-Grina, Sandesund-Greåker og Gamlebyen som har flest innbyggere mellom 21 og 29 år uten fullført videregående i løpet av 5 år. Dette gjelder henholdsvis 48,5, 45,7 og 45,1% av innbyggerne. Selv om disse områdene også skilte seg ut på denne indikatoren ved forrige LKK, ser vi allikevel at det er blitt færre som ikke fullfører og dermed en god utvikling i områdene. For Gamlebyen har nedgangen

blant de som ikke fullfører vært på over 10 prosentpoeng. Blant områdene der flest fullfører videregående skole i løpet av 5 år, finner vi Grålumåsen, Opsund og Grålum-Bjørnstadmyr.

Figur 17. Kart over andel som har begynt på videregående utdanning uten å ha fullført i løpet av 5 år, fordelt prosentuell på levekårssonene.

I de aller fleste områdene i Sarpsborg ser vi at det blir en stadig lavere andel personer mellom 21 og 29 år som ikke fullfører videregående skole i løpet av 5 år. I Sarpsborg som helhet, ser vi at det er 5% færre som ikke fullfører nå, kontra ved forrige kartlegging i 2018. Sterkest utvikling ser vi på Nygårdshaugen, Vingolmork og Grålumsåsen. Her er det i snitt 13,8% færre som ikke fullfører videregående skole. Vi ser også at det i Sandesund-Torsbekken, Gamlebyen og Greåkerdalen er blitt færre som ikke fullfører videregående skole. Også Fram-Grina har en positiv utvikling. Fra en andel på 55,8% som ikke fullfører videregående i løpet av 5 år i 2018, er denne på 48,5% i 2022. Samtlige områder i Sarpsborg lå under 50% i 2022.

6 ØKONOMI

6.1 Medianinntekt etter skatt

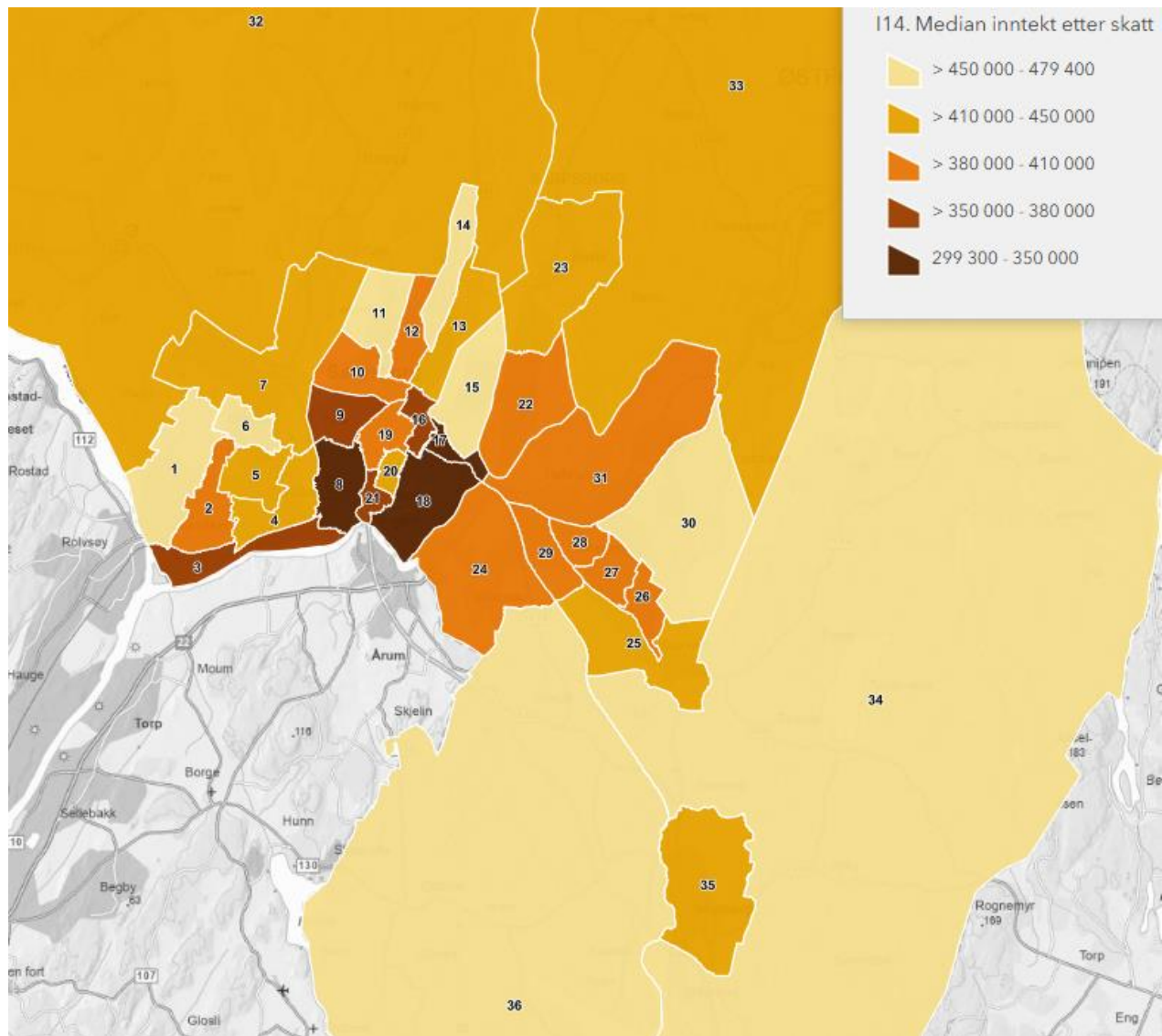
Arbeid og inntekt er avgjørende for levekår, helse og livskvalitet. Indikatoren for lavinntekt er husholdninger med inntekt under 60% av kommunens medianinntekt, beregnet etter EU-skala. Medianinntekten er den inntekten som deler befolkningen i to ulike grupper; halvparten tjener mer, halvparten tjener mindre. Husholdningsinntekten er justert for antall barn og voksne i husholdningen.

Ved sammenligning av Sarpsborgs innbyggere med andre kommuner i landet, bruker vi nasjonal median. Mens medianinntekten etter skatt for landet var på 431 000 kroner, var den i Sarpsborg 406 800 kroner i 2022.⁵ Ved sammenligning av levekårssoner internt i Sarpsborg bruker vi kommunal median som utgangspunkt. Statistikken avviker derfor fra publiserte tall som bruker samlet median for hele landet.

Den høyeste medianinntekten i Sarpsborg i 2022 var på Bakkeli, Harebakk-Kurland nord og på Hevingen. I disse områdene var medianinntekten 472 000-479 000 kroner etter skatt. I 2022 var det flere soner i Sarpsborg som lå over medianinntekten i landet. Dette gjaldt Opsund, Høysand-Skjebergdalen, Grålumsåsen, Ullerøy-Kvastebyen, Opstad, Agnalt-Trøsken, Grålum-Bjørnstad og Yvenlia-Langemyr.

På den andre siden av skalaen finner vi blant annet Alvim, Gamlebyen og Fram-Grina. Disse områdene hadde alle en medianinntekt etter skatt på under kroner 350 000, godt under både kommunal og nasjonal medianinntekt. Medianinntekten i Fram-Grina var på 299 300 kr.

⁵ [Tabell - Median inntekt etter skatt, etter fylke og husholdningstype. Kroner](#)

Figur 18. Kommunemedianinntekt etter skatt.

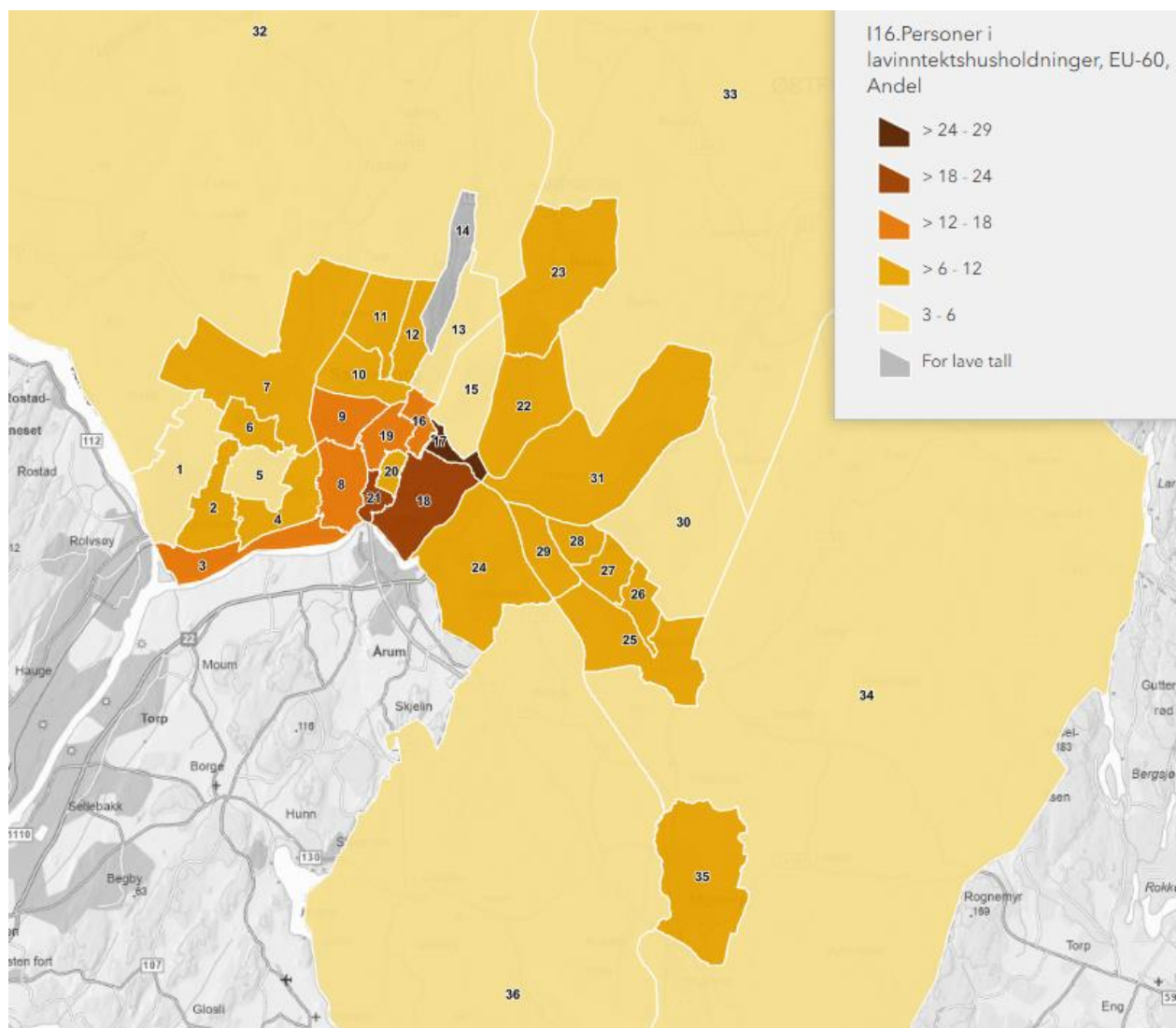
6.2 Personer i lavinntektshusholdninger, EU-60

Det finnes flere måter å definere lavinntekt på. I denne indeksen er lavinntektshusholdninger definert som husholdninger som har en samlet inntekt som ligger under 60% av kommunemedianinntekten i befolkningen.

I Sarpsborg økte antall personer i lavinntektshusholdninger fra 4 637 i 2012 til 5 724 i 2018. Dette tilsvarer en økning fra 9% til 10,5%. Fram mot 2022 ser vi derimot at trenden snur. I 2022 var det 5 580 personer i Sarpsborg som levde i lavinntekt, noe som tilsvarte 9,5% av befolkningen. Utviklingen skyldes i stor grad at trygdesatser og tilskuddsordninger til de med lavest inntekt har økt. Samlet sett har andelen personer i lavinntektshusholdninger ligget over 9% i perioden 2012 til 2022, og antallet har økt med 940 personer.

Det er fortsatt store forskjeller mellom de ulike sonene i Sarpsborg. I sentrumsområdet Fram-Grina var andelen personer i lavinntektshusholdninger 29%. Dette er en liten nedgang siden 2018 (andelen var da 30,3%), men det vil fortsatt si at tilnærmet 1 av 3 personer lever i lavinntekt i dette området. Størst økning av personer i lavinntektshusholdninger ser vi på Hafslundsøy. Andelen økte her med 2,2%, og gjaldt 8,6% av befolkningen.

I flere av områdene i Sarpsborg ser vi en positiv utvikling siden forrige kartlegging. Størst nedgang av personer i lavinntektshusholdninger ser vi på Sandesund-Torsbekken og Nygårdshaugen, med henholdsvis 5,6 og 3,5% færre personer i lavinntektshusholdninger enn ved målingen i 2018.

Figur 19. Kart over andel innbyggere med lavinntekt etter EU-60, mindre enn 60% av kommunal median inntekt. Fordeling etter prosent.

6.3 Barn i lavinntektshusholdninger, EU-60

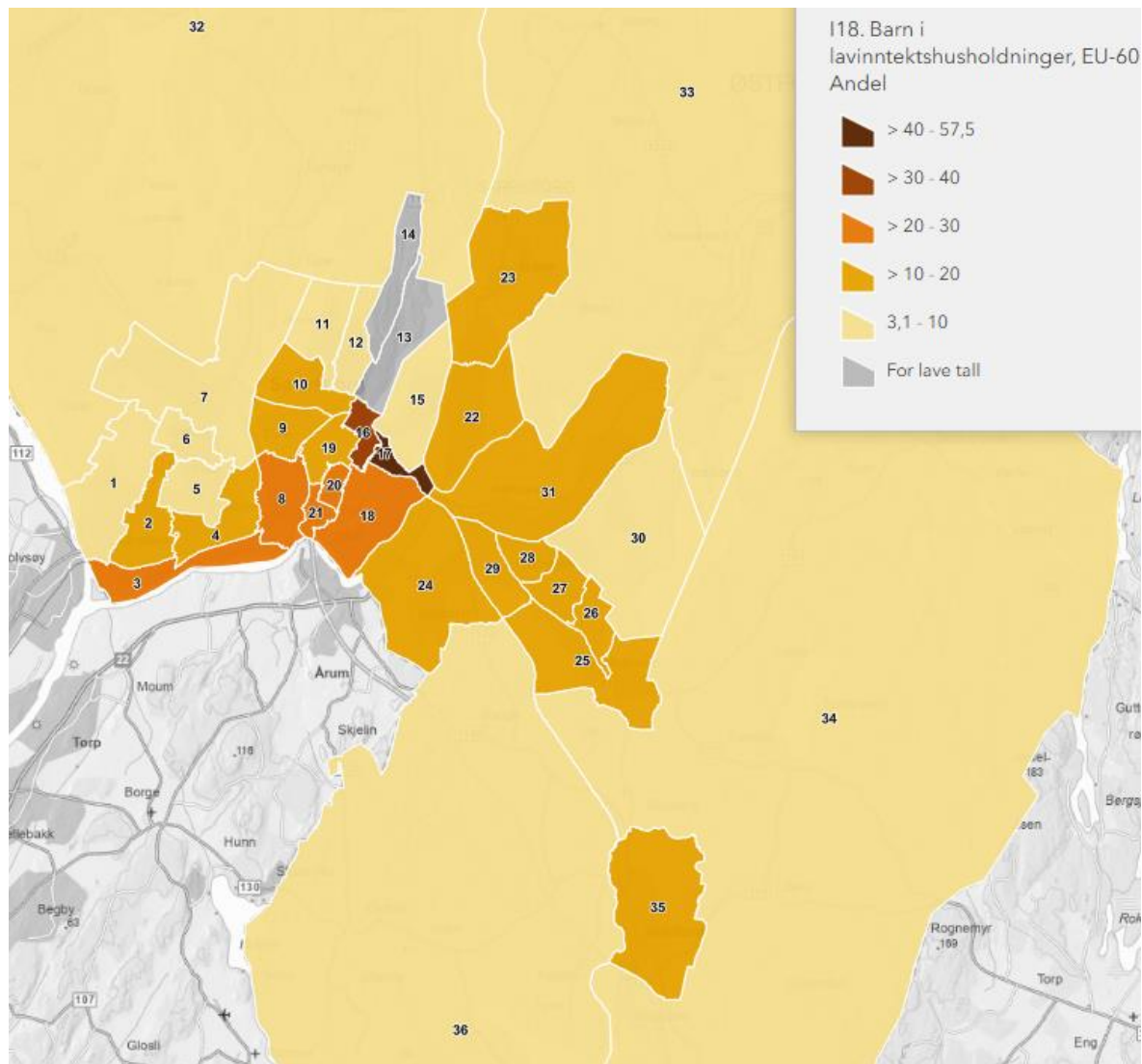
Denne kategorien viser barn og unge under 18 år som vokser opp i lavinntektshusholdninger. Også her er lavinntektshusholdninger definert som husholdninger som har en samlet inntekt som ligger under 60% av kommunemedianinntekten i befolkningen.

Det er blant annet påvist sammenheng mellom negative helseutfall og oppvekst i lavinntekt. Barn fra lavinntektsfamilier har også lavere deltakelse i barnehage og deltar i mindre grad i fritidsaktiviteter enn andre barn, og de gjør det i gjennomsnitt dårligere i utdanningssystemet. Analyser viser også at barn som opplevde lavinntekt i ungdomstiden i gjennomsnitt oppnår lavere utdanningsnivå og svakere arbeidsmarkedstilknytning som voksne.⁶

Andelen barn i lavinntektshusholdninger er en av de viktigste indikatorene som brukes i en levkårsanalyse. Sarpsborg var blant de tre kommunene med høyest andel barn i lavinntektshusholdninger i 2023, sammen med Fredrikstad og Skien.⁷ I Sarpsborg som helhet levde 13,3% av barna i lavinntektshusholdninger i 2022, men levkårskartleggingen viser at det er svært store forskjeller på sonenivå.

⁶ [Færre barn lever i familier med lavinntekt – SSB](#)

⁷ <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/lavere-andel-barn-med-vedvarende-lavinntekt-i-2023>

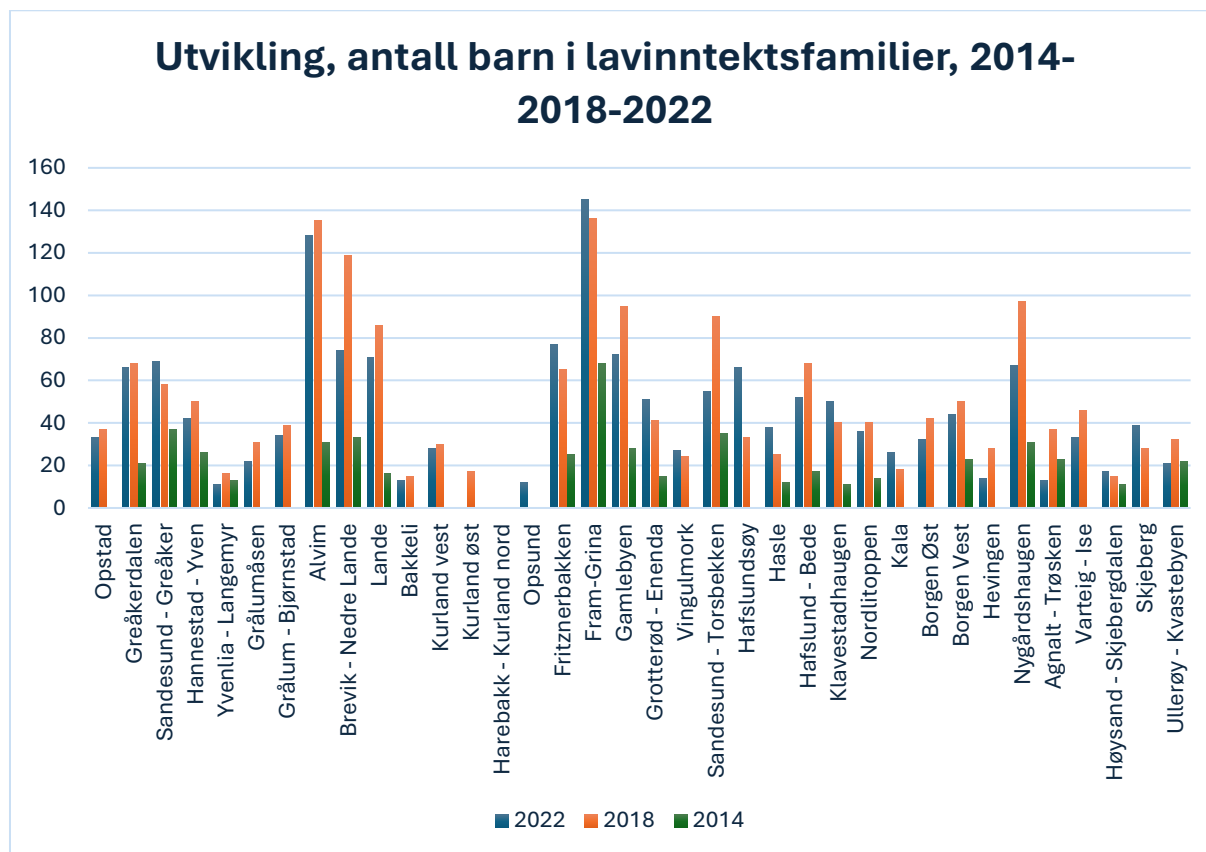
Figur 20. Kart over andel barn i husholdninger med lavinntekt.

Utviklingstrekk

Ved forrige kartlegging hadde andelen barn i lavinntektsfamilier økt fra 12 % (1 379 barn) i 2012 til 15,1% (1 771 barn) i 2018. Fram mot 2023, ser vi derimot at andelen barn i lavinntektsfamilier minket. Antallet barn i lavinntektsfamilier ligger fortsatt over antallet i 2012, men andelen har, sammenlignet med 2018-tall, blitt redusert til 13,3%. En andel på 13,3% tilsvarer 1 594 barn. Det har vært en merkbar reduksjon i andelen barn i lavinntektsfamilier de siste årene, noe som i høyest grad skyldes at barnefamilier har fått mer å rutte med gjennom skattepolitiske grep, og økt barnetrygd.

Det er områdene Hafslundsøy, Opsund og Hasle som har hatt høyest økning i andel barn i lavinntektshusholdninger mellom 2018 og 2022. Selv om andelen i de tre områdene fortsatt ligger under gjennomsnittet i kommunen (henholdsvis 13,3%, 5,2% og 12,6%), er økningen på rundt 5%. Størst reduksjon i andel barn i lavinntektsfamilier, ser vi i områdene Sandesund-Torsbekken, Brevik-Nedre Lande og Gamlebyen.

I Østre bydelområdet Fram-Grina har vi den høyeste andelen barn i lavinntektshusholdninger i Sarpsborg. Her ser vi også en økning med 2 prosentpoeng siden kartleggingen i 2018. Andelen lå i 2022 på 57,5 %. Dette tilsvarte 145 barn. På Kurland Øst og Harebakk-Kurland nord var andelen null eller så lav at de ikke er med i statistikken.

Figur 21. Antall barn i lavinntektsfamilier 2012 – 2018 – 2022

7 SOSIALE OG HELSEMESSIGE FORHOLD

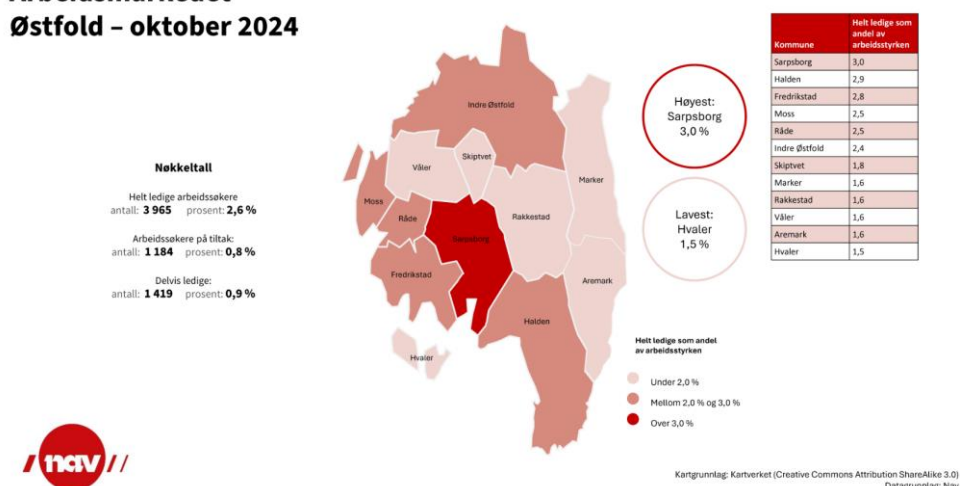
Arbeid gir tilgang til viktige ressurser som økonomisk trygghet, sosiale relasjoner og personlig vekst. De som er i arbeid, bidrar også til landets og kommunens økonomi. Mange i gruppene med levekårsutfordringer har svak eller ingen tilknytning til arbeidsmarkedet. Ungdom og de med lav utdanning er særlig utsatte. En stor andel av innbyggerne med levekårsutfordringer er avhengig av sosialhjelp eller har en sykdom som gjør at man enten er ufør eller mottar arbeidsavklaringspenger under medisinsk behandling eller kvalifisering til annet arbeid.

7.1 Registrert arbeidsledighet, 15-75 år

Indikatoren for arbeidsledighet består av registrerte arbeidsledige mellom 15 og 74. Dette inkluderer personer registrert som helt arbeidsledige, arbeidssøkere på tiltak eller personer med nedsatt arbeidsevne. Ved forrige levekårsrapportering i 2018 hadde Sarpsborg en arbeidsledighet på 2,5%. Tilsvarende tall for 2014 var 3,6%. I 2022 var arbeidsledigheten nede på 1,5% i kommunen.

Ved utgangen av oktober 2024 var 4,4 prosent av arbeidsstyrken i Østfold arbeidssøkere, noe som tilsvarte 6 571 personer. 2,6 prosent var helt ledige, noe som tilsvarte 3 965 personer. Østfold hadde dermed en høyere andel arbeidssøkere og helt ledige sammenliknet med resten av landet. På landsbasis var andelen arbeidssøkere 3,1 prosent, og 1,9 prosent var helt ledige. Av kommunene i Østfold har Sarpsborg høyest andel arbeidssøkere med 5,0 prosent, mens Hvaler har lavest andel med 1,5 prosent arbeidssøkere.⁸

Arbeidsmarkedet Østfold – oktober 2024

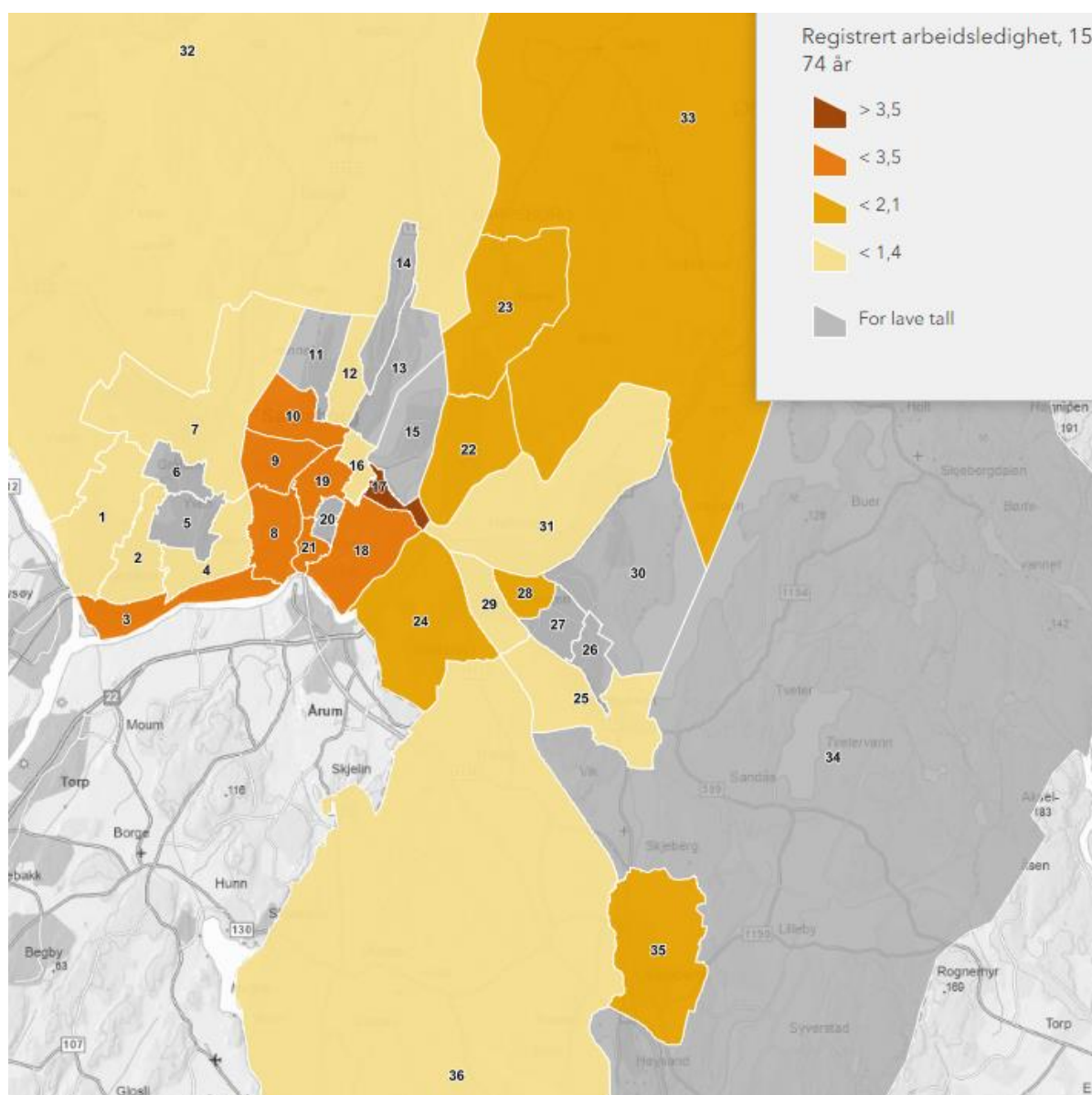

Figur 22. Arbeidsmarkedet i Østfold – oktober 2024.

⁸ [3 965 personer er registrert som helt ledige i Østfold - nav.no](https://www.nav.no)

SSB publiserer ikke registrerte ledige på grunnkretsnivå. I indikatoren er tallene aggregert til soner i kommunen, men det må tas forbehold om kvaliteten på små tall.

Fram-Grina, Sandesund-Torsbekken og Grotterød-Enenda var områdene i Sarpsborg med høyest ledighet i 2022. Vi ser allikevel at det har vært en positiv utvikling i Fram-Grina og Sandesund-Torsbekken siden forrige kartlegging – arbeidsledigheten har gått fra henholdsvis 4,2 til 3,6% og 3,3% til 2,6%. På Grotterød-Enenda ser vi derimot en negativ utvikling, fra 2,1% arbeidsledige i 2018 til 2,5% i 2022. Størst økning fra kartleggingen i 2018 i andel arbeidsledige ser vi på Sandesund-Greåker, Hafslund-Bede og Grotterød-Enenda.

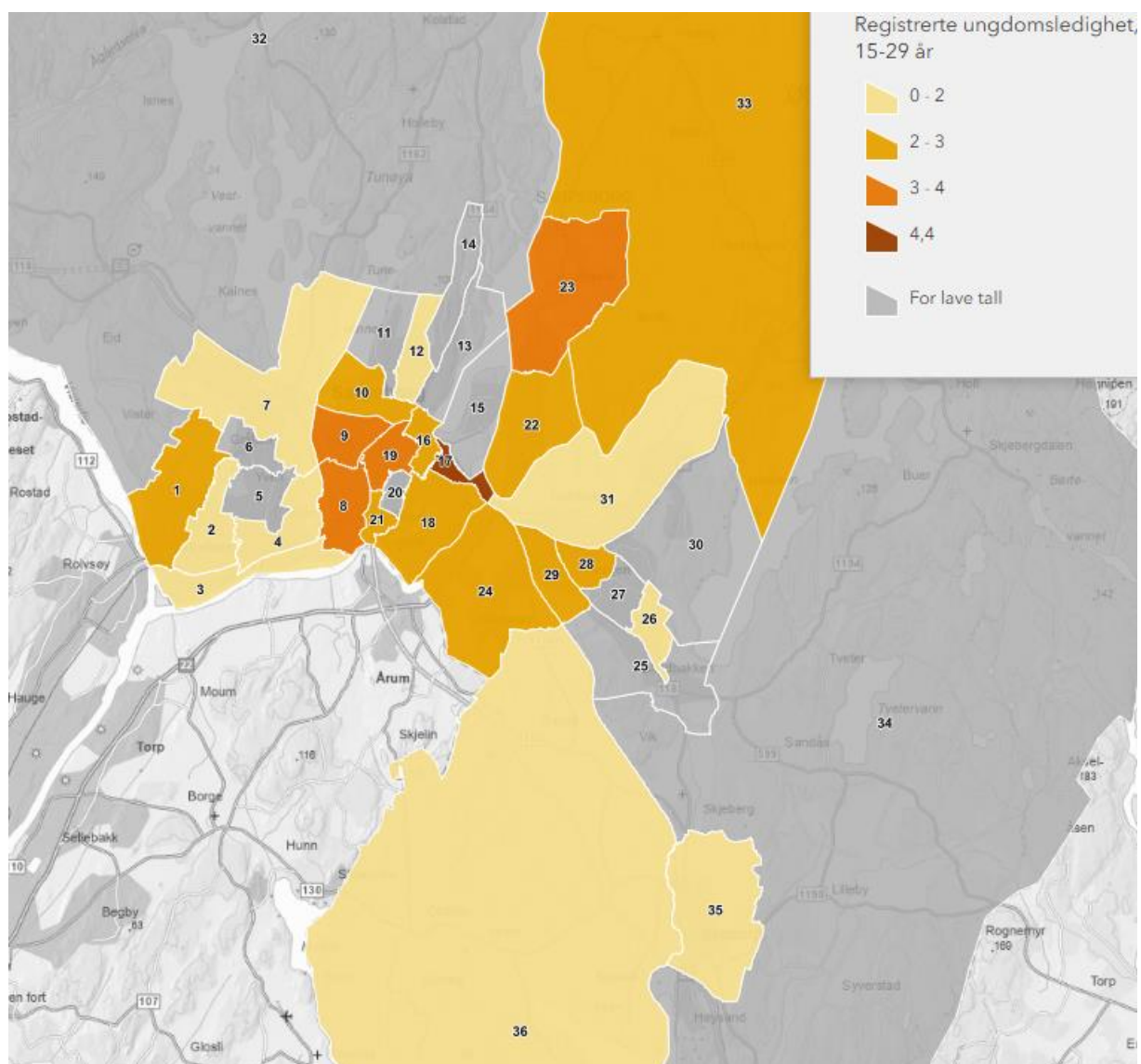

Figur 23. Kart arbeidsledighet 15-74 år på sonenivå.

7.2 Registrert ungdomsledighet, 15-29 år

Ungdom og unge som står utenfor jobb eller utdanning står i fare for vedvarende utenforskap og dårlige levekår. Tidlig tilbaketrekning og eksklusjon fra utdanningssystemet og arbeidsmarkedet representerer i noen tilfeller lange gjenværende liv i utenforskap, med lavere inntekt og med eksponering for de negative effektene som vi kjenner til at arbeidsledighet har på helse og velvære.⁹

I 2022 var det registrert 191 arbeidsledige ungdommer i Sarpsborg. Dette utgjorde 1,8% av denne befolkningsgruppen. Tilsvarende tall i 2018 var 281 ungdom, noe som utgjorde 3,8 % av befolkningsgruppen. Går vi tilbake til 2014, var antallet unge arbeidsledige 376, noe som tilsvarte en andel på 3,8%. Vi ser dermed at både antallet og andelen unge utenfor jobb eller utdanning i Sarpsborg ble redusert fram mot 2022.

Figur 24. Kart registrert ungdomsledighet, 15-29 år

⁹ [Microsoft Word - IM Sluttrapport NEET 204025.docx](#)

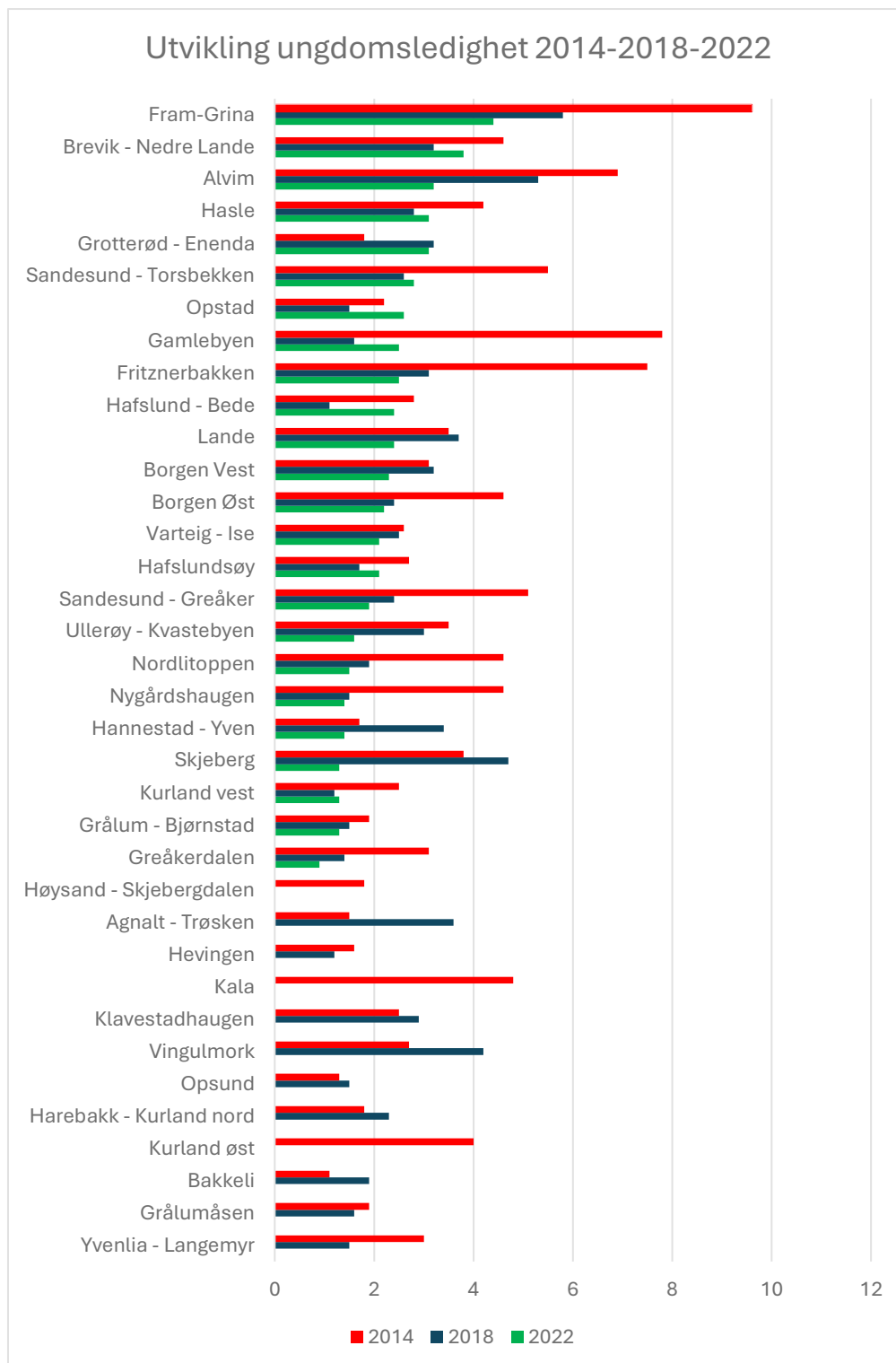
Også for denne statistikken, publiserer ikke SSB registrerte ledige på grunnkrets nivå. I indikatoren er tallene derfor aggregert til soner i kommunen, og det må tas forbehold om kvaliteten på små tall. Det er 13 levekårssoner i Sarpsborg som ikke har registrert noen arbeidsledighet for ungdom i det hele tatt. I 2022 fant vi høyest andel ledige i Fram-Grina (4,4%), på Brevik-Nedre Lande (3,8%) og på Alvim (3,2%).

Utviklingstrekk

Fram mot 2022 ser vi en nedgang i både antall og andel arbeidsledige ungdommer i Sarpsborg kommune. Grafen under viser utviklingen på sonenivå fra 2014, via 2018 og til 2022. De aller fleste sonene viser en nedgang i ungdomsledigheten. Det er store prosentvise endringer flere steder. Gamlebyen, Fram-Grina og Kala hadde en nedgang i arbeidsledigheten blant ungdom fra 2014 til 2022 på henholdsvis 5,3, 5,2 og 4,8%.

I august 2024 var det igjen 330 sarpinger under 30 år som sto utenfor jobb eller arbeid¹⁰, og vi ser nå igjen en økning blant unge arbeidsledige i Sarpsborg.

¹⁰ [Nyheter, Arbeidsledighet | 330 unge i Sarpsborg er helt uten jobb](#)

Figur 25. Utvikling ungdomsledighet 2014-2018-2022.

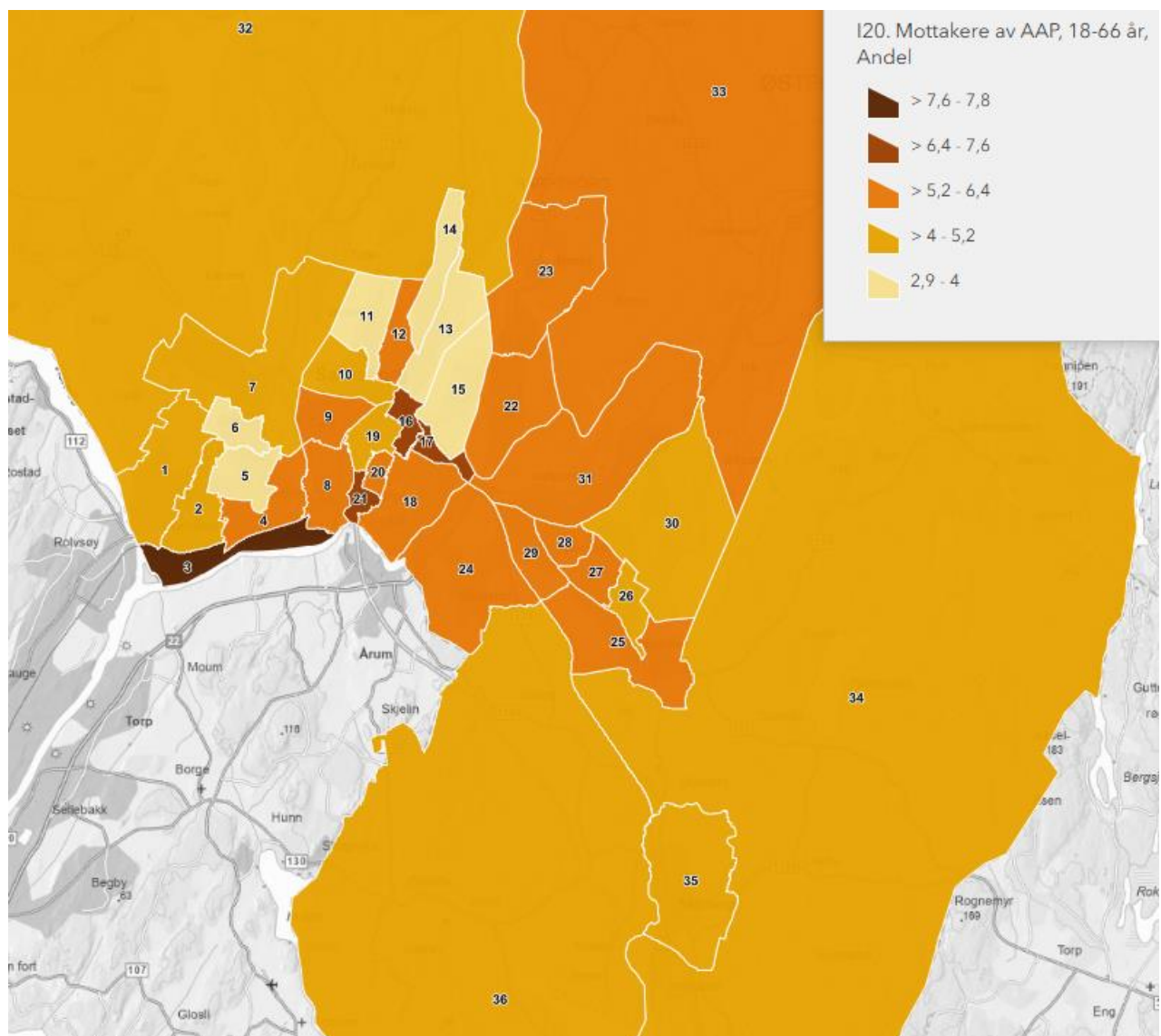
7.3 Mottakere av AAP, 18-66 år

Indikatoren viser andelen personer mellom 18-66 år som har mottatt arbeidsavklaringspenger i løpet av det siste året. Arbeidsavklaringspenger skal sikre inntekt for personer som har behov for bistand på grunn av sykdom eller skade.

Bistanden kan bestå av arbeidsrettede tiltak, medisinsk behandling eller annen oppfølging fra NAV.

Ved forrige leveårskartlegging i 2018 var andelen som hadde mottatt arbeidsavklaringspenger i Sarpsborg 4,3% av befolkningen. I 2022 var tilsvarende andel 5,2%. Landsgjennomsnittet i 2022 var på 4,7%. Vi ser dermed at Sarpsborg ligger over landsgjennomsnittet, og at det har vært en økning av mottakere av AAP i kommunen som helhet. Ved kartleggingen i 2014 var andelen mottakere av AAP i Sarpsborg derimot 7,7%.

Selv om det også for denne indikatoren er en ujevn spredning i de ulike sonene, ser vi allikevel at dette er en faktor som ikke skiller seg like mye som øvrige. Størst andel mottakere av AAP finner vi på Sandesund-Greåker (7,8%) og lavest andel mottakere av AAP finner vi på Opsund (2,9%). Spennet er høyere enn ved kartleggingen i 2018, men fortsatt mindre enn ved kartleggingen i 2014.

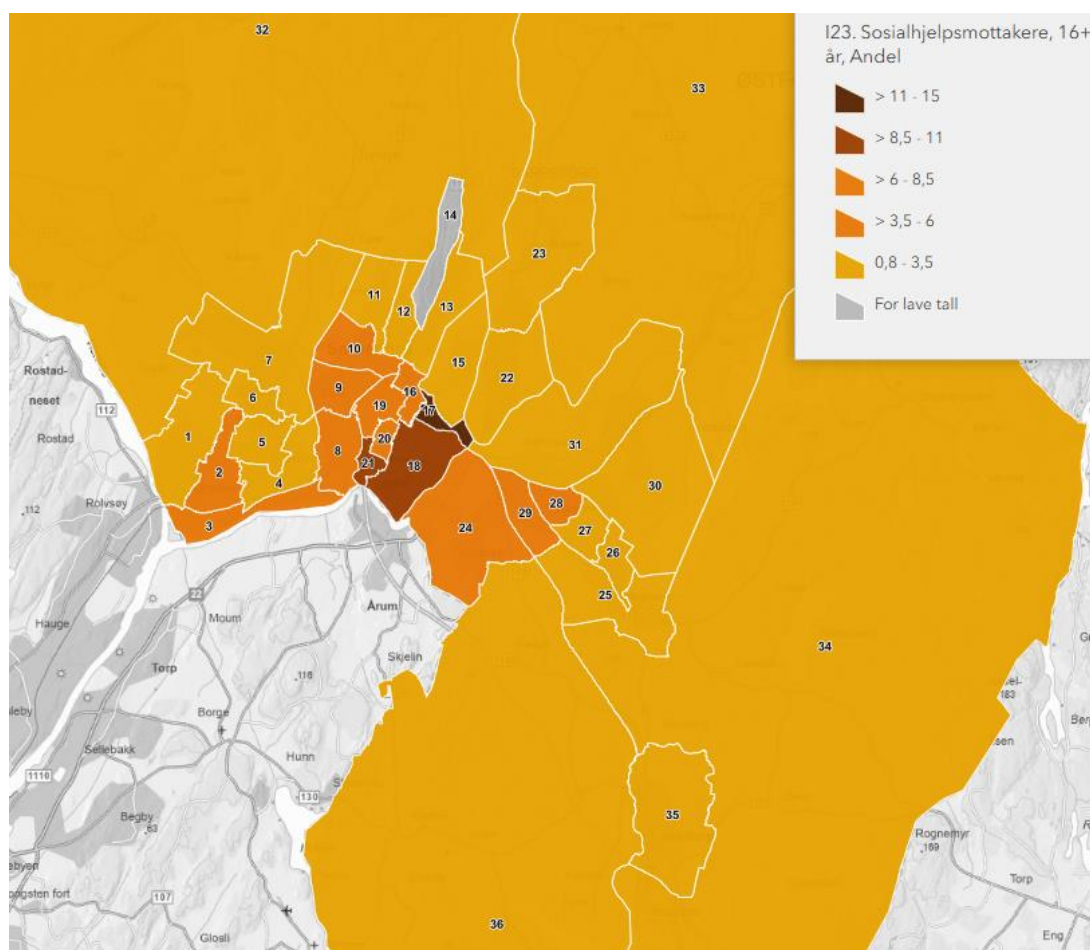
Figur 26. Kart mottakere AAP, 18-66 år.

Ved utgangen av desember 2024 mottok 4,5% av landets befolkning i alderen 18-66 år arbeidsavklaringspenger. I Sarpsborg var andelen 6,4%¹¹. Vi ser dermed en fortsatt økning i andele AAP-mottakere, og at Sarpsborg fortsatt ligger godt over landsgjennomsnittet.

7.4 Sosialhjelpsmottakere, 16+ år

Sosialhjelp er velferdsstatens siste økonomiske sikkerhetsnett. Den skal sikre at alle har tilstrekkelige midler til livsopphold. Personer som ikke kan sørge for seg selv gjennom arbeid eller trygd eller som ikke kan gjøre gjeldende andre økonomiske rettigheter, har mulighet til å søke økonomisk stønad via sosialhjelp. Sosialhjelpsmottakerne er blant de med dårligst levekår i befolkningen.

Totalt mottok 3,4% av befolkningen i Sarpsborg sosialhjelp i 2022. Dette tilsvarte 1 634 personer. Andelen i 2018 var 3,3% og antall personer var da 1 472. Vi ser dermed en økning i både antall og andel sosialhjelpsmottakere i Sarpsborg kommune.

Figur 27. Kart andel personer 16 år og eldre som mottar sosialhjelp.

¹¹ [PM AAP Q4 2024 Østfold.pdf](#)

Som kartet viser, er det store forskjeller i andel sosialhjelpsmottakere mellom de ulike levekårssonene. Som ved kartleggingen i 2014 og 2018, er det Fram-Grina som tydelig skiller seg ut med størst andel sosialhjelpsmottakere. Her har andelen gått opp fra 14,3% i 2018 til 15% i 2022. Andelen i Gamlebyen var 9,9% og i Sandesund-Torsbekken 8,9% i 2022. Her ser vi også en økning siden kartleggingen i 2018.

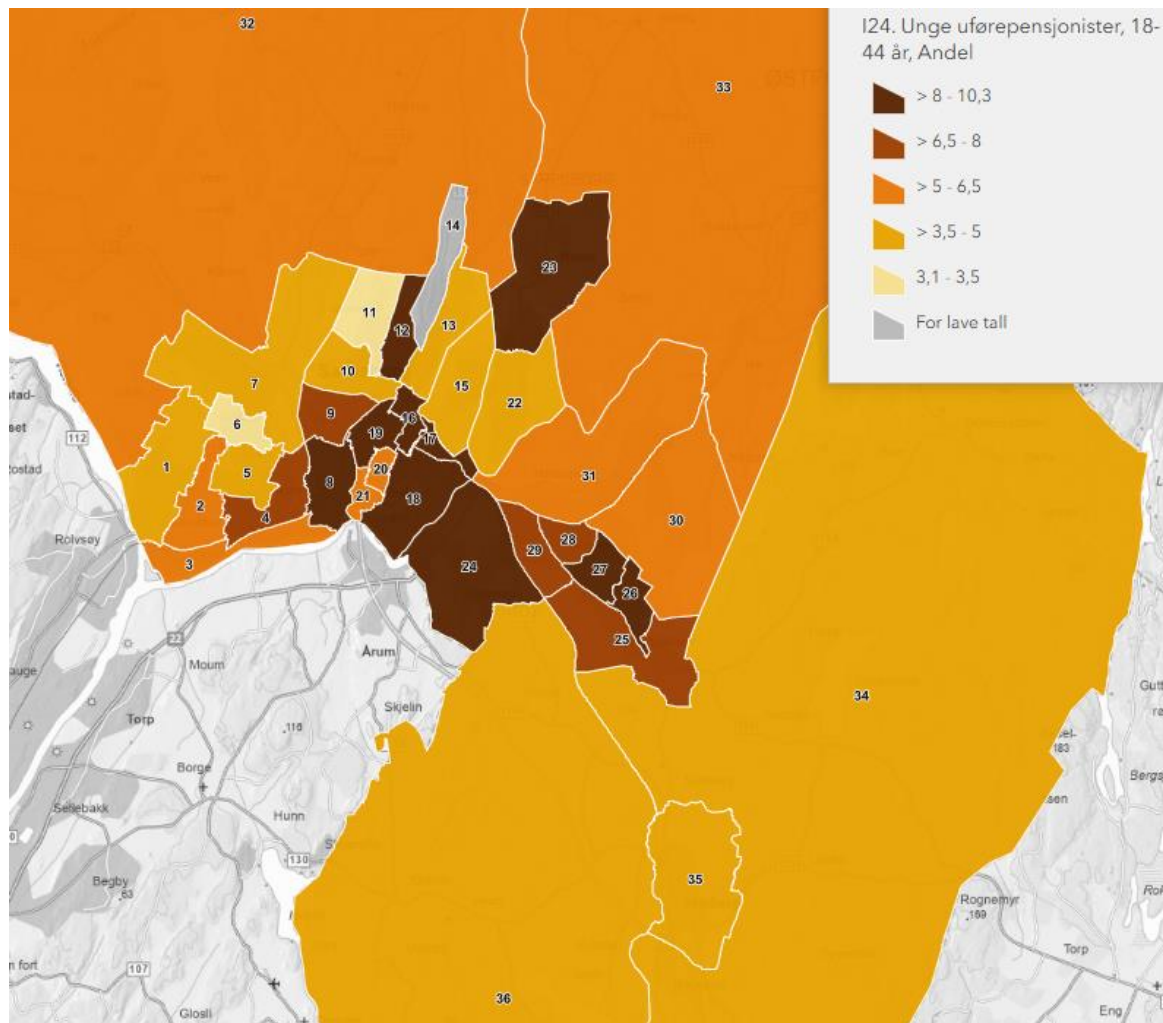
7.5 Unge uførepensjonister, 18-44 år

På landsbasis har det vært en vekst i antallet unge uførepensjonister de siste årene. Dagens nivå er høyere enn i noen tidligere perioder, spesielt blant unge under 30 år.¹² Unge uførepensjonister er en sammensatt gruppe. En betydelig andel har medfødte lidelser/sykdom, funksjonsnedsettelse, muskel- og skjelettlidelser eller psykiske sykdommer. Som geografisk indikator, må andelen unge uføre også ses i sammenheng med næringslivet. Både tilgangen til ulike jobber og tilrettelegging for arbeid, samt lokalisering av institusjoner vil kunne påvirke resultatene.

For landet som helhet var andelen unge uføre 4,2% i 2022. I Sarpsborg var tilsvarende andel på 6,3%. Dette tilsvarer at 1 253 unge mellom 18 og 44 år var uførepensjonister i Sarpsborg i 2022. Siden 2018 ser vi en økning på 0,1 prosentpoeng.

Også for denne indikatoren er det store forskjeller mellom de ulike områdene i Sarpsborg. I Gamlebyen var 10,3% av de unge uføre, mot ingen på Harebakk-Kurland nord. De fleste områdene i Sarpsborg ligger over landsgjennomsnittet og det er kun Harebakk-Kurland-Nord, Bakkeli, Grålumåsen, Grålum-Bjørnstad, Yvenlia-Langemyr, Opsund og Kurland Øst som ligger under.

¹² [11715: Uføretrygdede, etter alder, statistikkvariabel og år. Statistikkbanken](#)

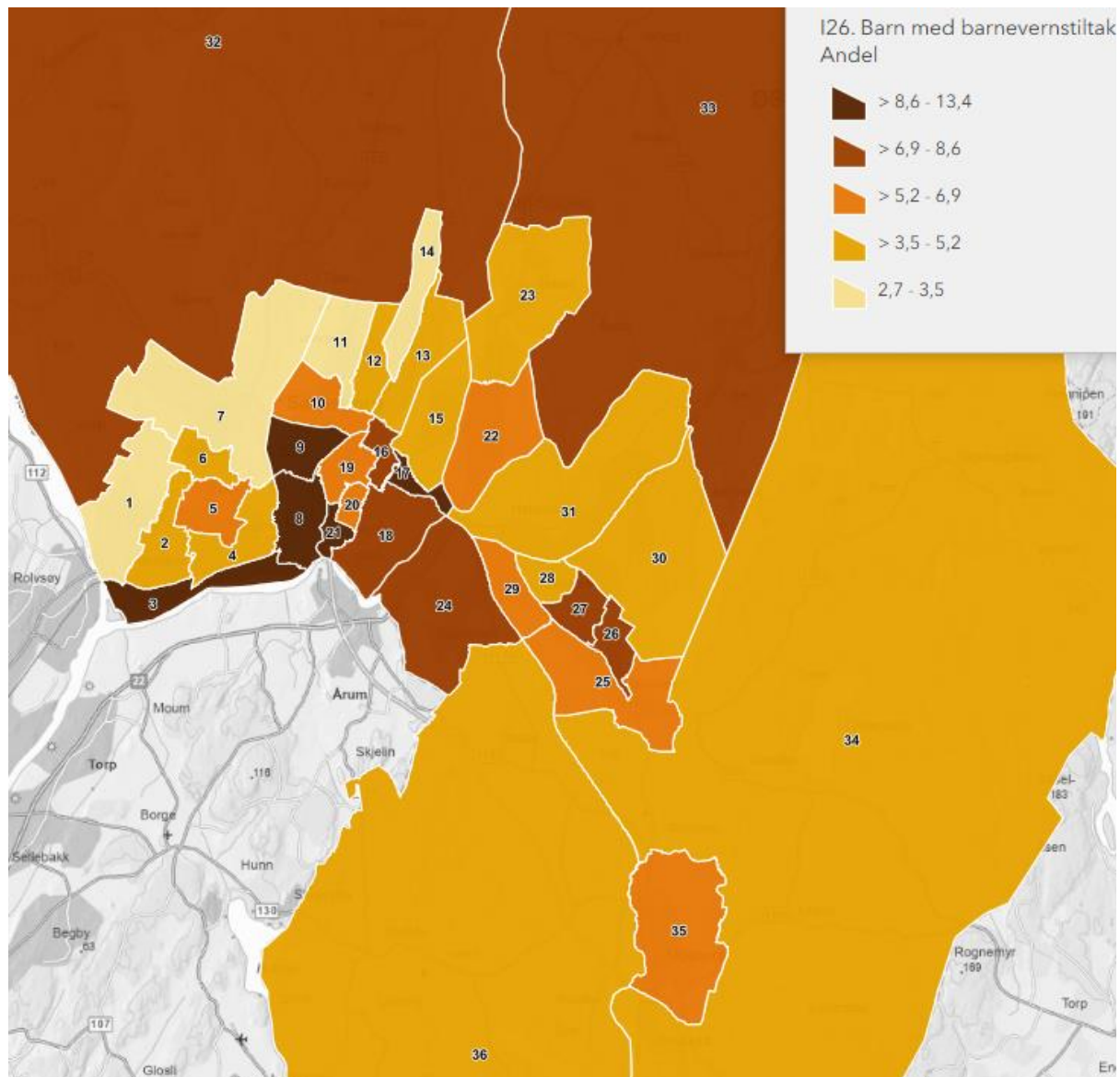

Figur 28. Kart unge uførepensjonister.

7.6 Barn med barnevernstiltak

Statistikken omfatter personer mellom 0-17 år som er registrert bosatt i Sarpsborg og som hadde barnevernstiltak i løpet av 2022. Totalt for Sarpsborg har andelen barn med barnevernstiltak økt jevnt fra kartleggingene i 2014 og 2018.

Figur 29. Utvikling andel barn med barnevernstiltak.

Figur 30. Kart barn med barnevernstiltak.

Kartet viser andelen barn med barnevernstiltak i de forskjellige levekårssonene i Sarpsborg. Kartet viser en skjev fordeling i kommunen. I Sandesund-Torsbekken var andelen aller størst med 13,4%. Dette er også en kraftig økning siden forrige kartlegging. Da var tilsvarende andel for sonen 7,3%. På Sandesund-Greåker ser vi også en økning fra en andel på 6,8% i 2018 til 10,7% i 2022. Også Fram-Grina, Alvim og Brevik-Nedre Lande har hatt en relativt kraftig økning siden 2018, og alle områdene ligger over 9%.

I motsetning til ved forrige kartlegging, finner vi nå ingen områder uten barn med barnevernstiltak i Sarpsborg og de aller fleste områder viser en økning. Kurland Øst og Fritznerbakken har hatt den største nedgangen.

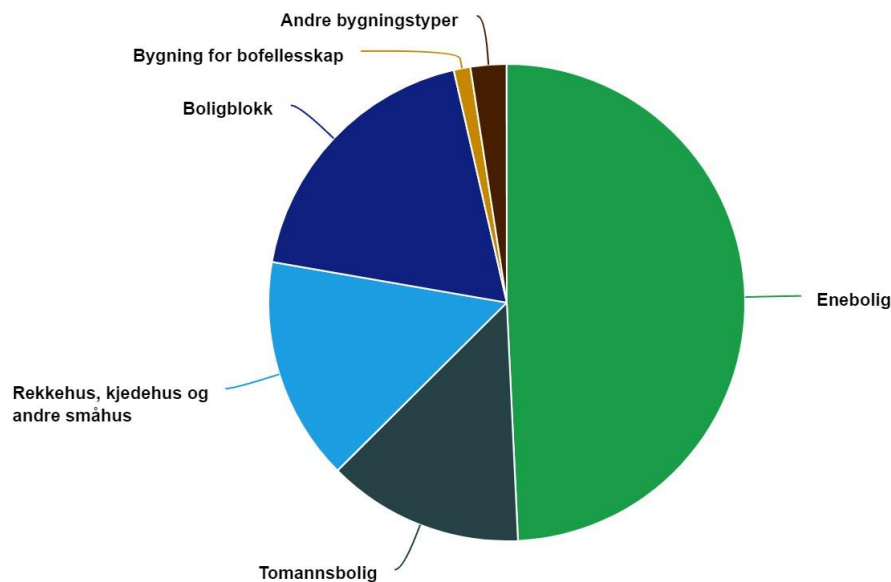
8 BOFORHOLD

En bolig er, sammen med utdanning, arbeid og helse, en av grunnpilarene i velferdsstaten.¹³ Et trygt og godt hjem er viktig for livskvalitet, trivsel og god helse. Ved inngangen til 2023 var det 26 885 boliger i Sarpsborg kommune, en relativt kraftig oppgang fra 2018 der antallet var 24 020.

8.1 Boligsammensetning og husholdninger

Fordelingen på type bygninger så slik ut i 2023:

Boligene i kommunen

Kilde: Boliger, Statistisk sentralbyrå

Figur 31. Oversikt boliger i Sarpsborg kommune.

I Sarpsborg kommune er tilnærmet halvparten av alle boliger eneboliger. De siste årene har allikevel vært preget av at det bygges flere boligblokker og leiligheter.

¹³ [NOU 1997: 7 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1997-7)

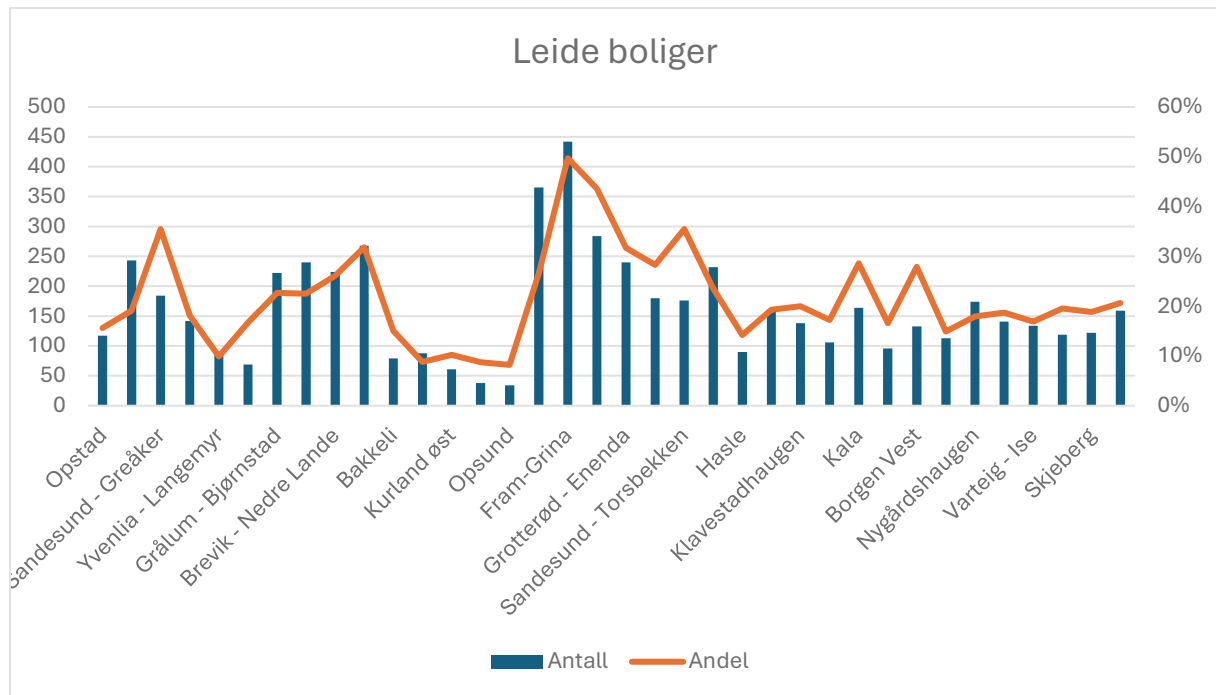
Figur 32. Boligtyper i Sarpsborg.

8.2 Leide boliger

Norge har et mål om at flest mulig skal ha muligheten til å eie sin egen bolig.¹⁴ I 2022 eide 81,8% av den norske befolkningen boligen sin. Det har de siste årene vært en lav, men stabil økning i andelen som eier egen bolig i Norge. I ulike livsfaser kan allikevel flere ha behov for å leie bolig. Dette gjelder for eksempel i studietiden, før førstegangsetablering eller ved annengangsetablering. Noen vil aldri få muligheten til å kjøpe egen bolig. For disse er det viktig at også leiemarkedet er trygt, godt og forutsigbart.

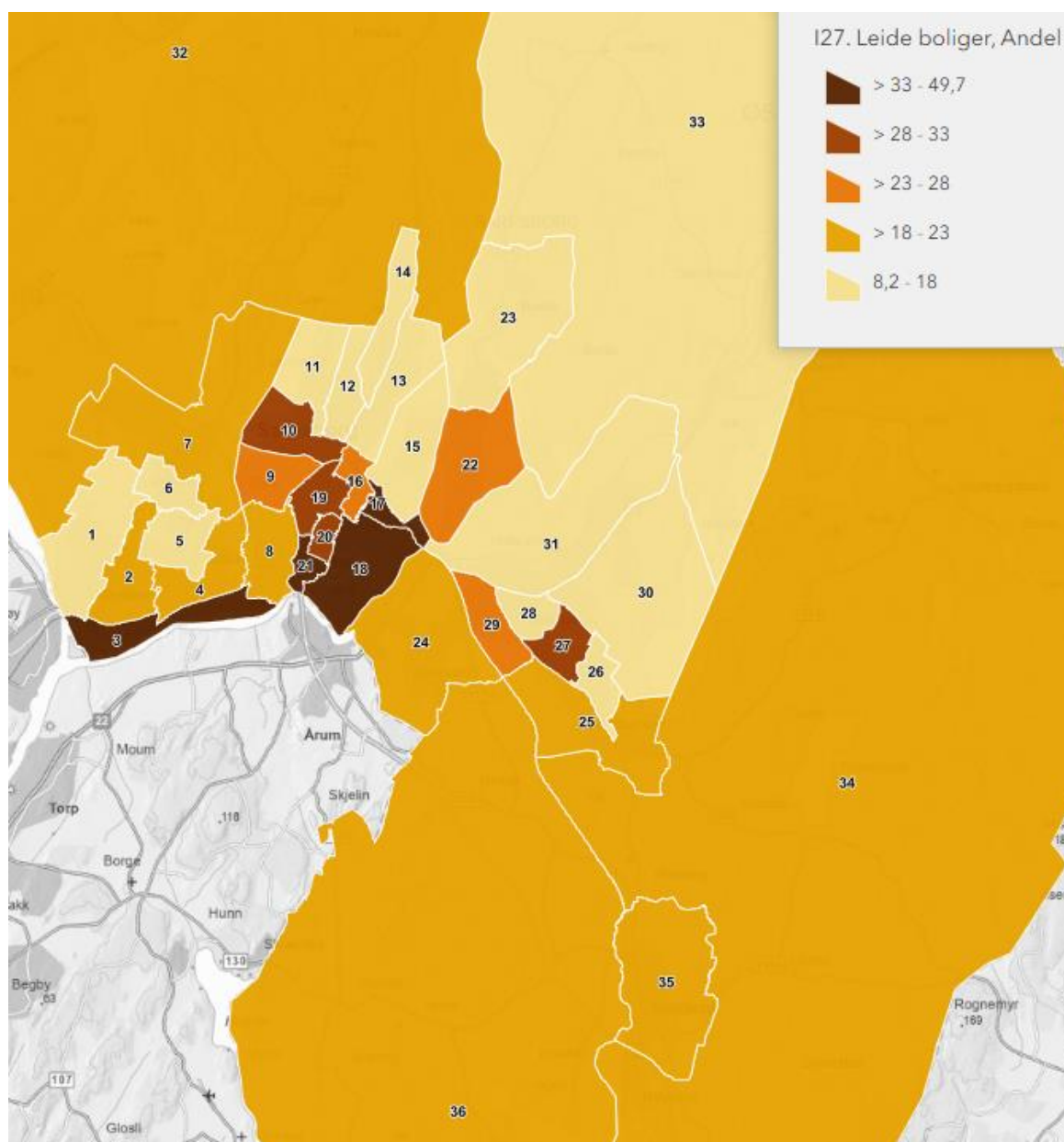
Selv om Sarpsborg ligger noe under landsgjennomsnittet, eier også de aller fleste i Sarpsborg sin egen bolig. Statistikken under viser andelen og antallet husholdninger som leide bolig pr 1.1.2023 fordelt på de ulike levekårssonene.

¹⁴ [Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken \(2021 – 2024\) - regjeringen.no](#)

Figur 33. Leide boliger i Sarpsborg.

Sammenlignet med 2018 og 2014, har det blitt flere husholdninger som leier bolig i Sarpsborg. I 2014 leide 18,9% av husholdningene bolig og i 2018 leide 19,7% av husholdningene bolig. I 2022 utgjorde leide boliger i snitt 21,9% av registrerte privathusholdninger i Sarpsborg. Det er fortsatt størst andel leide boliger i de samme områdene som ved tidligere kartlegginger. I Fram-Grina og i Gamlebyen leide henholdsvis 49,7 og 43,6% av husholdningene boligen sin.

Figur 34. Kart andel leide boliger.

9 UTVIKLING OG TRENDER

9.1 Samleindeks

De 19 utvalgte levekårsindikatorne gir samlet sett et bilde av levekårene i Sarpsborg. For å se nærmere på hvordan forholdet er mellom sonene, er det laget en samleindeks og en rangering av sonene. Samleindeksen inneholder totalt 13 av de 19 presenterte levekårsindikatorne. Det antas at de 13 utvalgte indikatorne er de som sier mest om levekårsbildet i de enkelte sonene.

De 13 indikatorne i samleindeksen er barneandel, innvandrere, utflytting, lavt utdanningsnivå, høyt utdanningsnivå, medianinntekt, personer i lavinntektshusholdninger, barn i lavinntektshusholdninger, mottakere av AAP, sosialhjelpsmottakere, unge uførepensjonister, barn med barnevernstiltak og leide boliger.

Samleindeksen er regnet ut ved at sonene er rangert fra 1 til 36 på hver av de 13 indikatorne. Verdi 36 betyr at sonen kommer minst gunstig ut på den aktuelle indikatoren, mens verdien 1 viser at sonen kommer mest gunstig ut. Samleindeksen viser den gjennomsnittlige rangeringen for hver sone. Jo høyere verdi, desto mindre gunstige levekår sammenlignet med de andre sonene.

Harebakk - Kurland nord	2,00	Nygårdshaugen	19,08
Opsund	4,85	Lande	19,85
Kurland øst	7,62	Nordlitoppen	20,46
Bakkeli	7,69	Klavestadhaugen	20,62
Høysand - Skjebergdalen	7,85	Greåkerdalen	20,69
Hevingen	8,15	Kala	21,46
Yvenlia - Langemyr	8,38	Borgen Øst	21,77
Grålumåsen	10,08	Vingulmork	24,15
Ullerøy - Kvastebyen	10,69	Borgen Vest	24,23
Grålum - Bjørnstad	10,77	Hafslund - Bede	24,46
Opstad	12,46	Grotterød - Enenda	26,85
Agnalt - Trøsken	13,23	Brevik - Nedre Lande	28,15
Skjeberg	13,23	Sandesund - Greåker	29,00
Varteig - Ise	15,38	Alvim	30,23
Kurland vest	17,15	Fritznerbakken	31,08
Hannestad - Yven	17,46	Sandesund - Torsbekken	32,31
Hasle	18,46	Gamlebyen	32,54
Hafslundsøy	19,08	Fram-Grina	34,46

Tabell 4. Samleindeks for levekårskartleggingen 2022/2024.

9.2 Utviklingen fra 2018 til 2022

Som tidligere kartlegginger også har vist, er det store forskjeller mellom de ulike sonene. Ved sammenligning over tid, ser man også at forskjellene mellom sonene holder seg relativt stabile. Det er fortsatt sentrumsområdene Fram-Grina, Gamlebyen, Sandesund-Torsbekken, Fritznerbakken og Alvim som befinner seg nederst på listen og Harebakk-Kurland nord sammen med Opsund som befinner seg øverst.

14 Harebakk- Kurland nord	2,67	22 Hafslundsøy	17,25
15 Opsund	5,42	10 Lande	18,92
11 Bakkeli	7,42	27 Kala	19,92
06 Grålumåsen	8,17	26 Nordlitoppen	20,00
05 Yvenlia-Langemyr	8,33	28 Borgen øst	21,67
30 Hevingen	8,75	02 Greåkerdalen	22,08
13 Kurland øst	10,83	19 Grotterød- Eneda	23,50
34 Høysand- Skjebergdalen	11,58	20 Vingulmork	24,33
36 Ullerøy- Kvastebyen	12,17	24 Hafslund- Bede	24,50
32 Agnalt- Trøsken	13,58	31 Nygårdshaugen	24,75
01 Opstad	13,83	09 Brevik-Nedre Lande	25,50
33 Varteig -Ise	14,17	29 Borgen vest	26,08
07 Grålum- Bjørnstad	14,25	03 Sandesund - Greåker	27,42
35 Skjeberg	14,67	16 Friznerbakken	29,42
12 Kurland vest	16,25	21 Sandesund- Torsbekken	30,58
04 Hannestad -Yven	16,50	08 Alvim	30,75
23 Hasle	16,75	18 Gamlebyen	32,42
25 Klavestadhaugen	17,17	17 Fram-Grina	34,33

Tabell 5. Samleindeks for LKK 2018/2020.

Størst positiv utvikling på sonenivå ser vi på Nygårdshaugen, som fra en score på 24,75 i 2018, nå har en score på 19,08.

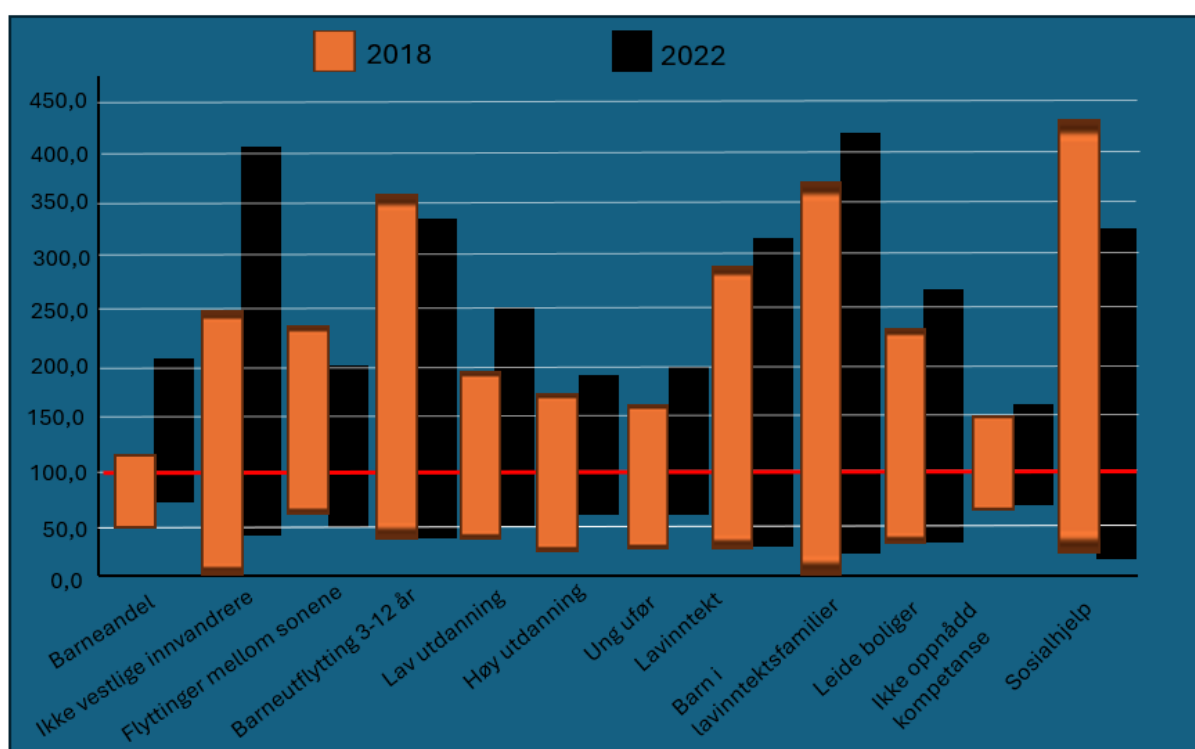
Selv om flere av levekårsindikatorne viser en negativ utvikling siden forrige LKK, finner vi allikevel noen positive trender. Vi ser blant annet det er blitt færre unge mellom 21 og 29 år som ikke fullfører videregående skole i løpet av 5 år. Andelen har gått ned med over 5 prosentpoeng siden 2018. Når man utgår fra kommunemedianen, var det også færre, både voksne og barn, som levde i lavinntekt i Sarpsborg i 2022. Størstedelen av denne utviklingen kan skyldes skattepolitiske tiltak rettet mot lavinntektshusholdninger. Vi ser også at andelen med høyere utdanning har økt i perioden.

For øvrige indikatorer, ser vi en lik eller negativ trend sammenlignet med tidligere levekårs kartlegginger.

9.3 Spredning i kommunen – sosiale ulikheter i helse

Når man sammenligner grupper i samfunnet, finner man systematiske forskjeller i helse. Grupper med lengre utdanning og høyere inntekt har en større andel med god helse enn grupper med kortere utdanning og lavere inntekt. Ikke bare har de nest fattigste bedre helse i snitt enn de aller fattigste, men de aller rikeste har også litt bedre helse enn de nest rikeste. Tilsvarende gjelder også for utdanningslengde. Sosioøkonomiske forskjeller danner med andre ord et mønster gjennom hele befolkningen.

Sosiale ulikheter i helse finner vi også i Sarpsborg. Sammenligning av spredningen innenfor de ulike indikatorene, kan si noe om de sosiale helseforskjellene i kommunen vår. Dersom vi også sammenligner med spredningen i tidligere levekårskartlegginger, kan vi få oversikt over utviklingen over tid.

Figur 35. Spredning 2018/2022.

Denne sammenligningen viser at forskjellene i Sarpsborg mellom de ulike sonene er lik eller har blitt større for de fleste av levekårsindikatorene. Særlig for indikatoren ikke-vestlige innvandrere, lav utdanning og leide boliger, ser vi at forskjellene internt i Sarpsborg har blitt større. For indikatorene barneutflyttinger, høy utdanning og sosialhjelp, ser vi derimot at forskjellene mellom sonene internt i Sarpsborg har blitt mindre.

10 ØSTRE BYDEL

I dette kapitlet presenteres resultater for Østre bydel. Østre bydel utgjøres av de fire grunnkretsene Grina, Fram, Gamlebyen og Frankrike. I levekårskartleggingen er disse samlet i levekårssone 17 (Fram og Grina) og 18 (Gamlebyen og Frankrike). Siden levekårssone 18 også inneholder resultater for grunnkretsene Borregaard og Kulås, er ikke tallene helt korrekte. Framstillingen gir allikevel en god indikasjon på hvordan levekårene er og har utviklet seg de siste årene i Østre bydel.

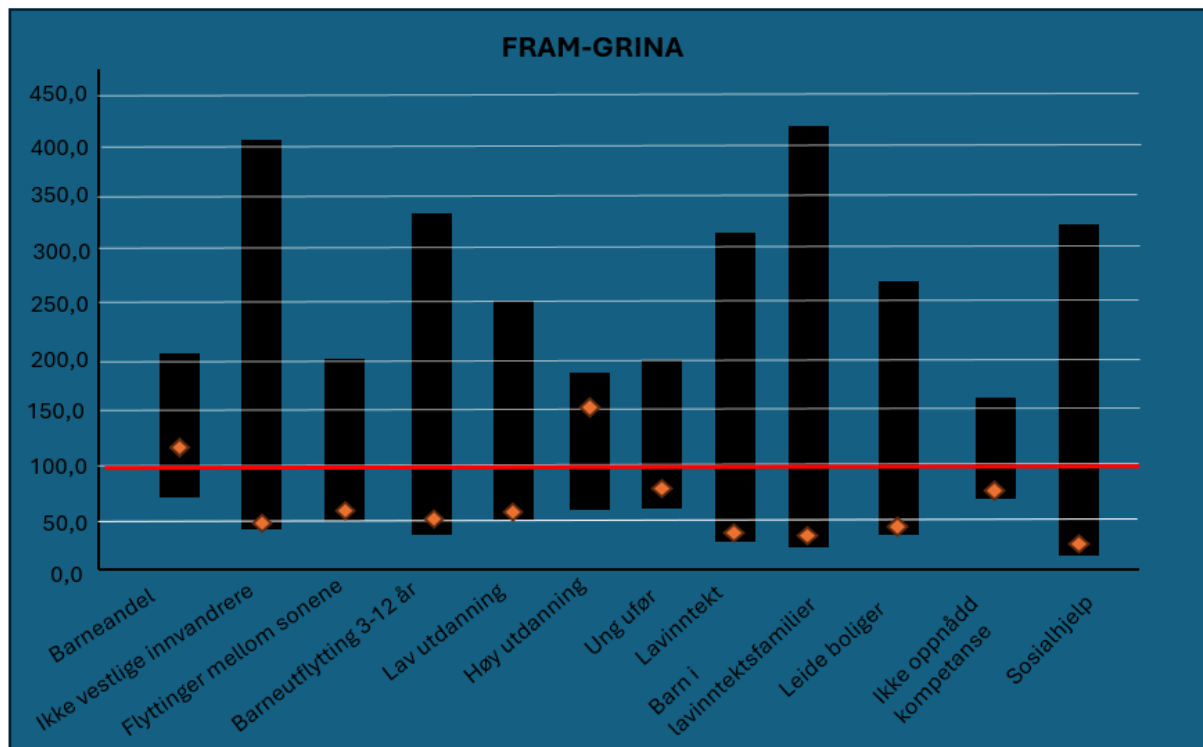
Sarpsborg kommune har en pågående områdesatsing i Østre bydel med hensikt å bedre levekårene, utvikle bydelen og skape varige positive endringer. I områdesatsingen er det tre innsatsområder – bo, jobbe og oppleve, og under disse finnes ulike tiltak og prosjekter. Områdesatsningen i Østre bydel er delvis statlig finansiert og prosjektperioden strekker seg fra 2023 til 2027. Denne LKK viser resultater for Østre bydel før områdesatsningen startet. Neste levekårskartlegging vil baseres på tall fra 2026 og vil gi en indikasjon på utviklingen underveis i satsningen. Det er ikke før levekårskartleggingen i 2030 og senere vi vil kunne undersøke eventuelle oppnådde resultater fra områdesatsningen.

Diagrammet under skal forstås slik: Rød strek viser gjennomsnittet for Sarpsborg som er satt til 100 og svart søyle viser spredningen mellom lavest og høyest skår på indikatoren målt i prosent. En lav svart søyle indikerer at det er liten spredning, det vil si at det er liten forskjell mellom sonene med høyest og lavest verdi. Oransje rute viser hvordan gjeldende sone skårer på indikatoren.

10.1 Fram-Grina

Levekårssonen Fram-Grina hadde pr 31.12.2022 1 588 innbyggere. Området består av 920 boliger, over halvparten blokkbebyggelse og litt under en tredjedel tomannsboliger. Kun fem prosent av boligene i dette området er eneboliger. I 2022 leide 50% av alle husholdninger i området bolig. Dette er en økning fra 43,8% i 2018. Barneandelen i området var på 9,9% i 2022, mot 9,4% i 2018 og 8,6% i 2014. 45,8% av innbyggerne var innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre og 57,5% av barna levde i lavinntektshusholdninger. I 2022 var medianinntekten etter skatt på 299 000 kroner.

Fram-Grina scorer blant de dårligste i Sarpsborg på de aller fleste levekårsindikatorene. I samleindeksen fikk Fram-Grina en score på 34,46 og havnet helt nederst på listen.

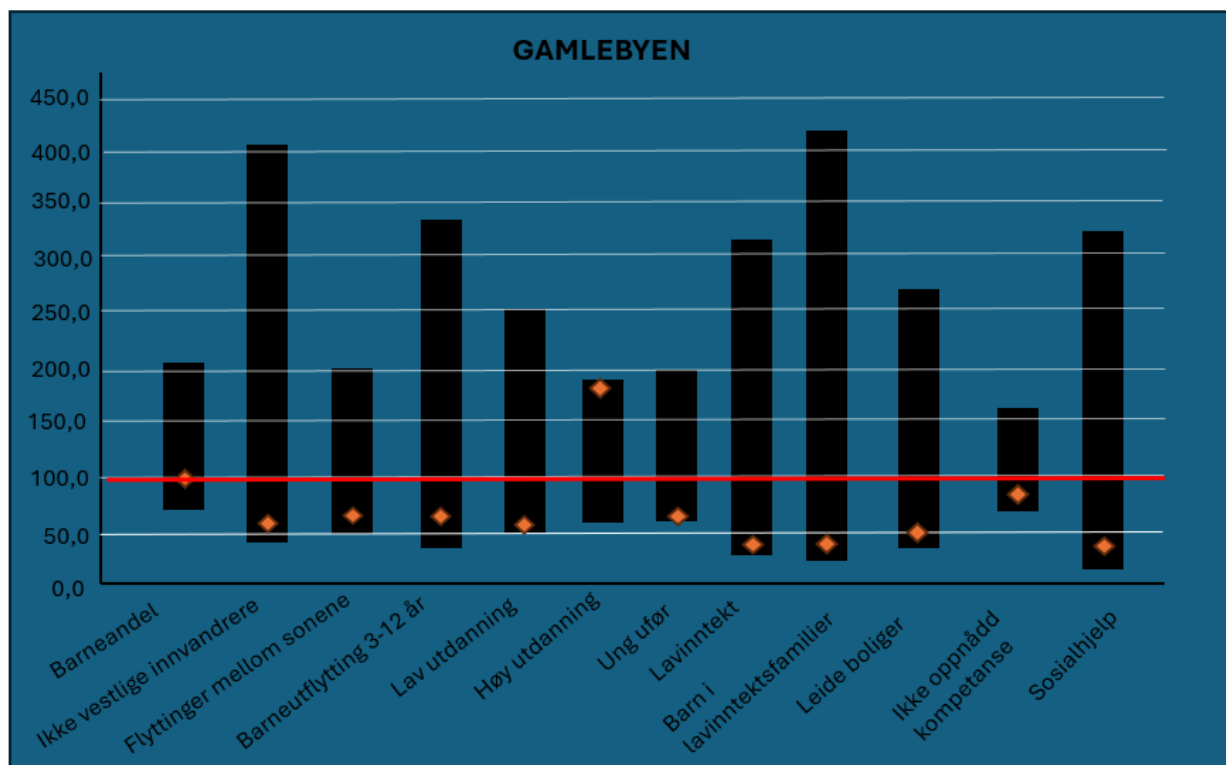
Figur 36. Diagram Fram-Grina.

10.2 Gamlebyen

Levekårssonen Gamlebyen hadde per 31.12.2022 1 285 innbyggere og 700 boliger. 44% av de som bor i Gamlebyen leier boligen sin. Gamlebyen har lavest andel av befolkningen med høy utdanning og det er litt over 500 innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn.

Barneandelen i Gamlebyen ligger akkurat på gjennomsnittet for Sarpsborg. Området preges av midlertidig tilhørighet og høy utflytting og andelen barneutflyttinger fra sonen er høyere enn gjennomsnittet. Gamlebyen har også høyest andel unge uføre, og det er relativt sett mange med økonomiske utfordringer.

Gamlebyen scorer blant de dårligste i Sarpsborg på de aller fleste levekårsindikatorene. I samleindeksen fikk sonen en score på 32,54, kun forbigått av Fram-Grina.

Figur 37. Gamlebyen.